

ÖZBEKİSTAN PAZAR BİLGİLERİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Dış Temsilcilikler ve Uluslararası Etkinlikler
Genel Müdürlüğü

İÇİNDEKİLER

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI.....	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	18
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER.....	21
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER	28
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER.....	32

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

A) Dış Ticaret Mevzuatı

Özbekistan Cumhuriyeti'nin Katıldığı Serbest Ticaret Bölgesi Oluőturulmasına Dair Çoklu Anlaşmalar

1. 18 Ekim 2011 tarihinde imzalanan Serbest Ticaret Bölgesi Anlaőmasının Tarafı ile Özbekistan Cumhuriyeti Arasında Uygulanmasına İlişkin Protokol 31.05.2013: Bu belge Ermenistan, Beyaz Rusya, Kazakistan, Moldova, Ukrayna, Rusya, Kırgızistan ölkelerinde yürürlük kazanmıőtır. (Tacikistan onaylamamıőtır)
2. BDT Ölkeleri Arasında Serbest Ticaret Bölgesi Oluőturulmasına Dair Anlaşma 15.04.1994: Bu anlaşmaya Azerbaycan, Ermenistan, Beyaz Rusya, Gürcistan, Kazakistan, Moldova, Ukrayna, Rusya, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan, Özbekistan taraftır. (Bu anlaşmaya değişiklik ve ilaveler yapılmasına dair 02.04.1999 tarihinde imzalanan protokolü Türkmenistan imzalamamıőtır. Dolayısıyla, Türkmenistan ile Özbekistan arasında vergisiz ticaret rejimi uygulanmamaktadır)

Özbekistan Cumhuriyeti'nin İkili Serbest Ticaret Anlaşması İmzaladığı Ölkeler Listesi

1. Özbekistan Cumhuriyeti ile Kırgızistan Cumhuriyeti Arasında Serbest Ticaret Anlaşması 24.12.1996
2. Özbekistan Cumhuriyeti ile Tacikistan Cumhuriyeti Arasında Serbest Ticaret Anlaşması 10.01.1996 (2 Ağustos 2018'de Özbekistan Cumhuriyeti ile Tacikistan Cumhuriyeti Arasında 10 Ocak 1996 tarihli Serbest Ticaret Anlaőmasına Serbest Ticaret Rejiminden Muafiyet Protokolü imzalanmıőtır)
3. Özbekistan Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Serbest Ticaret Anlaşması 27.05.1996
4. Özbekistan Cumhuriyeti ile Ukrayna Hükümeti Arasında Serbest Ticaret Anlaşması 29.12.1994
5. Özbekistan Cumhuriyeti ile Kazakistan Cumhuriyeti Arasında Serbest Ticaret Anlaşması 29.12.1994
6. Özbekistan Cumhuriyeti ile Beyaz Rusya Cumhuriyeti Arasında Serbest Ticaret Anlaşması 21.01.1993
7. Özbekistan Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu Arasında Serbest Ticaret Anlaşması 13.11.1992
8. Özbekistan Cumhuriyeti ile Türkmenistan Hükümeti Arasında Uzun Vadeli Ticari-Ekonomik İőbirliđinin Ana Veçhelerine Dair Anlaşma 16.01.1996 (Bugüne kadar taraflar, anlaşma hükümlerinde belirtilen muafiyet listesini oluőturmamıő ve kabul etmemiőlerdir. Bu sebeple ikili ticarete vergisiz rejim uygulanmamaktadır)
9. Özbekistan Cumhuriyeti ile Gürcistan Cumhuriyeti Arasında Serbest Ticaret Anlaşması 27.05.1996

Ekonomik-Ticari İşbirliği Anlaşmaları İmzalanan Ülkeler Listesi (En Çok Kayırılan Ülke)

Avusturya, Bangladeş, Belçika, Bulgaristan, İngiltere, Macaristan, Vietnam, Almanya, Yunanistan, Danimarka, Mısır, İsrail, Hindistan, Endonezya, İrlanda, İspanya, İtalya, Ürdün, Kıbrıs, Kore, Çin, Letonya, Litvanya, Malta, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz, Pakistan, Polonya, Slovenya, Romanya, Slovakya, Singapur, ABD, Türkiye, Finlandiya, Fransa, Çek Cumhuriyeti, İsviçre, İsveç, Estonya, Japonya, Suudi Arabistan, Malezya, Brezilya, Afganistan

Dış Ticaret Politikaları

İhracat Rejimi

1. Özbekistan Cumhuriyeti'nden eşya ihracatı, ihracatçı tarafından hazırlanan ihracat sözleşmesi esas alınarak gerçekleştirilir.

30 Eylül 2003 tarihli Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu tarafından onaylanan No. 416 sayılı "Dış Ticaret İşlemlerinin İzlenmesi Prosedürü Hakkında"ki Kararı uyarınca, ihracatçı bu tüzel kişi ve ticari faaliyette bulunan ancak tüzel kişi olmayan birey – eşya ihracatında Özbekistan Cumhuriyeti mukimi olmayan bir işletme ile ihracat sözleşmesi imzalamış olan Özbekistan Cumhuriyeti mukimidir.

İhracat sözleşmesi, Özbekistan Cumhuriyeti mukimi ile Özbekistan Cumhuriyeti mukimi olmayan işletme arasında eşya ihracatı için yapılan bir sözleşme olup aynı zamanda mevzuata uygun olarak bir ihracat sözleşmesine eşit bir sözleşmedir.

2. Özbekistan Cumhuriyeti Gümrük Kanunu'nun 29. ve 30. maddeleri uyarınca, "İhracat" gümrük rejimi, Özbekistan eşyalarının iade etme zorunluluğu olmadan gümrük bölgesi dışına ihraç edildiği bir rejimdir.

İhracat gümrük rejimi kapsamına giren ve gümrük bölgesinden ihraç edilen eşyalar Özbekistan eşyaları statüsünü kaybeder. Eşyaların "İhracat" gümrük rejimine tabi tutulmasına ilişkin şartlar ve koşullar, gümrük vergilerinin ödenmesi ve ticaret politika önlemlerine uyumdur.

3. Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun 20 Temmuz 2015 tarihli ve 197 sayılı "İhracat-ithalat operasyonlarının uygulanmasında Devlet Gümrük Hizmetine sunulan belgelerin listesinin onaylanması hakkında" ki kararı uyarınca, "İhracat" gümrük rejimi kapsamında ihraç edilen eşyaların gümrük işlemleri için aşağıdaki belgeler (izin belgeleri hariç*) gümrük idaresine sunulmalıdır:

- Kontrat (sözleşme), ilgili makamlara tescil edilmiş döviz sözleşmeleri hariç:
  - Gümrük eşya beyannamesi, mevzuatın belirlediği sırayla yolcular gümrük beyannamesini doldurarak eşyalarını deklare etme durumları hariç:
  - Taşıma belgeleri (nakliye türüne göre nakliye belgeleri) ve eşyalara ekli belgeler (faturalar).
- * İzin belgeleri - yetkili makamlar tarafından verilen ve Özbekistan Cumhuriyeti Devlet Gümrük Komitesi'nin ilgili Otomatik Bilgi Sistemine dahil edilen, eşyaların gümrük işlemleri için gerekli olan mevzuatta belirtilen belgelerin listesidir.

Hizmet sağlayıcı bankalar tarafından sağlanan Özbekistan Devlet Gümrük Komitesinin Tek otomatik bilgi sisteminde vergi mükellefinin kişisel kimlik numarası ile gümrük masraflarının ödenmesi hakkında bilgi varsa, elektronik formlar da dahil olmak üzere eşyaların gümrük işlemleri yapılır. (Ödemenin gecikmiş veya kısmen ödeme yapmasına izin verilen durumlar hariç).

Devlet Gümrük hizmeti makamları, Özbekistan Cumhuriyeti Devlet Gümrük Komitesinin Tek Otomatik Bilgi Sisteminde ilgili izin belgesinin bulunmaması durumunda gümrük işlemlerini reddedebilir.

4. İhracatçının talebi üzerine, yetkili makamların belgeleri de dahil olmak üzere gümrükleme için gerekli tüm belgeler kâğıt üzerinde sunulabilir. Eşyaların elektronik ortamda gümrüklenmesi, Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun 31 Temmuz 2018 tarihli ve 605 sayılı "Gümrüklerde Eşyaların Elektronik Beyan Düzeninin Kolaylaştırılması Hakkında"ki kararı uyarınca yapılır. Gümrük makamlarının ihracatçıdan yukarıda belirtilen belgeler dışında, gümrük idarelerinden veya diğer devlet kurumlarından ve diğer kamu hizmetlerinden ek belge talep etmeleri yasaktır.

5. Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun 21 Temmuz 2014 tarihli ve 199 sayılı "Özbekistan Cumhuriyeti'nde dış ticaret faaliyetlerinin izlenmesini iyileştirmeye yönelik ilave tedbirler hakkında"ki kararına göre ihracatçının ihracat sözleşmesi bilgileri elektronik olarak, interaktif devlet hizmetlerinin tek portalı aracılığıyla, e-imza kullanarak, Devlet Gümrük Komitesi Dış Ticaret Operasyonları'nın Tek Elektronik Bilgi Sisteminde (DTOTEBS) sağlanmalıdır.

Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun 30 Eylül 2003 tarihli ve 416 sayılı "Dış Ticaret Operasyonlarının İzlenmesi Prosedürü Hakkında"ki Yönetmeliği uyarınca, Devlet Gümrük Komitesinin bölgesel idarelerinin gümrük kapıları ihracatçı tarafından sağlanan DTOTEBS'daki verileri gümrük beyannamesi verileri ile karşılaştırmak zorundadır ve fark yoksa mevzuatta belirtilen prosedür kapsamında gümrük beyannamesini resmileştirir.

İthalat Rejimi

1. Özbekistan Cumhuriyetine eşya ithalatı, ithalatçı tarafından hazırlanan ithalat sözleşmesi esas alınarak gerçekleştirilir.

30 Eylül 2003 tarihli Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu tarafından onaylanan No. 416 sayılı "Dış Ticaret İşlemlerinin İzlenmesi Prosedürü Hakkında"ki Kararı uyarınca, ithalatçı - tüzel kişi - eşya ithalatında Özbekistan Cumhuriyeti mukimi olmayan bir işletme ile sözleşmesi imzalamış olan Özbekistan Cumhuriyeti mukimidir.

*mevcut mevzuata göre, girişimci faaliyette bulunan bir kişi tüzel kişilik oluşturmadan ithalat sözleşmesi yapmadan eşya ithal edebilir.

İthalat sözleşmesi, eşya ithalatçısı ve Özbekistan Cumhuriyeti mukimi olmayan bir işletme ile arasında yapılan bir sözleşmedir.

2. Özbekistan Cumhuriyeti Gümrük Kanunu'nun 55. ve 56. maddeleri uyarınca, "Serbest dolaşım (ithalat)" gümrük rejimi, gümrük bölgesine ithal edilen eşyalar, bu bölgeden geri çıkartma zorunluluğu olmaksızın burada serbest dolaşımında kalacaktır.

Gümrük vergilerinin ödenmesi ve ticaret politika önlemlerine uyulması durumunda, eşyalar "Serbest dolaşım (ithalat)" gümrük rejimi altına yerleştirilir ve gümrük bölgesinde serbestçe dolaşan eşyaların statüsü alınır.

Gümrük masraflarının ödenmesi ve ticaret politika önlemlerinin uygulanması halinde, eşyalar "Serbest dolaşım (ithalat)" gümrük rejimine yerleştirilir ve gümrük bölgesinde serbestçe dolaşan eşyalar statüsü alır.

3. Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun 20 Temmuz 2015 tarihli ve 197 sayılı "İhracat-ithalat operasyonlarının uygulanmasında Devlet Gümrük Hizmetine sunulan belgelerin listesinin onaylanması" hakkındaki kararı uyarınca, "Serbest dolaşım (ithalat)" gümrük rejimi kapsamında ithal edilen eşyaların gümrük işlemleri için aşağıdaki belgeler (izin belgeleri hariç*) gümrük idaresine sunulmalıdır:

- Gümrük eşya beyannamesi, mevzuatın belirlediği sırayla yolcular gümrük beyannamesini doldurarak eşyalarını deklare etme durumları hariç;
- Taşıma belgeleri (nakliye türüne göre nakliye belgeleri) ve eşyalara ekli belgeler (faturalar).
- Eşyaların menşe belgesi (ilgili tarafın talebi üzerine ve menşenin Özbekistan Cumhuriyeti'nin uluslararası sözleşmelerinde öngörülen hallerde).

İhracatçı ülkenin ihracat gümrük beyannamesinin ibrazı durumunda Özbekistan Cumhuriyeti topraklarına ithal edildikten sonra ithalat gümrük vergileri ve katma değer vergisinden (20 Mart 2013 2436 sicil numarası) muaf olan teknolojik makine ekipmanları listesine dahil edilen eşyaların gümrük işlemleri bir iş günü içinde gerçekleşecektir. Gümrük beyannamesinin sunulmaması durumunda, gümrük işlemleri genel olarak belirlenen prosedüre göre yapılır.

Hizmet sağlayıcı bankalar tarafından sağlanan Özbekistan Devlet Gümrük Komitesinin Tek otomatik bilgi sisteminde vergi mükellefinin kişisel kimlik numarası ile gümrük masraflarının ödenmesi hakkında bilgi varsa, elektronik formlar da dahil olmak üzere eşyaların gümrük işlemleri yapılır. (Ödemenin gecikmiş veya kısmen ödeme yapmasına izin verilen durumlar hariç).

Devlet Gümrük hizmeti makamlarının, Özbekistan Cumhuriyeti Devlet Gümrük Komitesinin Tek Otomatik Bilgi Sisteminde ilgili izin belgesinin bulunmaması durumunda gümrük işlemlerini reddedebilir.

4. İthalatçının talebi üzerine, yetkili makamların belgeleri de dahil olmak üzere gümrükleme için gerekli tüm belgeler kâğıt üzerinde sunulabilir.

Eşyaların elektronik ortamda gümrüklenmesi, Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun 31 Temmuz 2018 tarihli ve 605 sayılı "Gümrüklerde Eşyaların Elektronik Beyan Düzeninin Kolaylaştırılması Hakkında" ki kararı uyarınca yapılır.

Gümrük makamlarının ithalatçıdan yukarıda belirtilen belgeler dışında, gümrük idarelerinden veya diğer devlet kurumlarından ve diğer kamu hizmetlerinden ek belge talep etmeleri yasaktır.

5. Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun 21 Temmuz 2014 tarihli ve 199 sayılı "Özbekistan Cumhuriyeti'nde dış ticaret faaliyetlerinin izlenmesini iyileştirmeye yönelik ilave tedbirler" hakkındaki kararına göre ithalatçının ithalat sözleşmesi bilgileri elektronik olarak, interaktif devlet hizmetlerinin tek portalı aracılığıyla, e-imza kullanarak, Devlet Gümrük Komitesi Dış Ticaret Operasyonları'nın Tek Elektronik Bilgi Sisteminde (DTOTEBS) sağlanmalıdır.

Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun 30 Eylül 2003 tarihli ve 416 sayılı "Dış Ticaret Operasyonlarının İzlenmesi Prosedürü" Hakkındaki Yönetmeliği uyarınca, Devlet Gümrük Komitesinin bölgesel idarelerinin gümrük kapıları ithalatçı tarafından sağlanan DTOTEBS'daki verileri gümrük beyannamesi verileri ile karşılaştırmak zorundadır ve fark yoksa mevzuatta belirtilen prosedür kapsamında gümrük beyannamesi resmileştirir.

B) Gümrük Vergileri

Gümrük vergileri, Gümrük Kanunu ve Gümrük Tarifesi Kanunu ile düzenlenir. Normalde ithal malların değerinin yüzdesi olarak ifade edilen ithalat gümrük vergileri "ad valorem" vergileri olarak bilinir. Birim veya kilogram başına belirlenmiş bir parasal tutar olarak ifade edilen görevlere "spesifik" vergiler denir. Bunlar, ikisinden daha büyük veya "birleşik" vergiler olarak da ifade edilebilir.

Özbekistan'da şu anda çeşitli "ad valorem" ithalat vergisi oranları uygulanmaktadır. Oranlar çoğunlukla, %0, %5, %10, %70'e kadar değişiklik göstermektedir. Bazı mallar ithalat gümrük vergilerinden muaftır.

İthalat vergisi oranları, ithal edilen malların nihai niteliğine bağlıdır. Ürünler Uluslararası Uyumlaştırılmış Sistem'e göre sınıflandırılır. Temel oranlar sabit değildir ve menşe ülkeye, mal türüne ve bazen de diğer faktörlere bağlı olarak değişebilir.

İthalat katma değer vergisi: Gümrük vergilerini içeren ithalatın toplam gümrük değeri üzerinden %15 KDV alınır.

Gümrükleme ücretleri: Gümrük beyannamelerinde yansıtıldığı gibi, gümrük değeri üzerinden %0,2'lik bir gümrükleme ücreti alınır.

Gümrük değeri: Gümrük değeri, aşağıdaki şekillerde artırılmış fatura değeri olarak tanımlanır:

- Mallar Özbekistan sınırını geçene kadar oluşan fiili nakliye, yükleme, boşaltma ve sigorta masrafları;
- Ödenen komisyon ve / veya komisyoncu ücretleri;
- İthalatı için bir koşul olarak ödenmesi gereken mallara ilişkin fikri mülkiyet hakları ücretleri.

C) İç Vergiler

- Genel
- Vergi İdaresi
- Beyanname
- Muhasebe Kayıtları
- Verginin Hesaplanması
- Amortisman
- Diğer Hükümler
- Vergiden Muafiyet
- Diğer Vergiler

Özbekistan, Parlamentonun yasa koymaya yetkili tek makam olduğu kıta hukuk sistemini benimsemektedir. Özbekistan'da mahkeme içtihadı doktrini yoktur ve bu nedenle mahkeme kararları sadece tavsiye olarak kabul edilmektedir.

Özbekistan Vergi Kanunu, daha adil bir vergi sistemi geliştirmek, işletmeler üzerindeki vergi yükünü hafifletmek, vergi prosedürlerini basitleştirmek, tasarruf ve yatırımı teşvik etmek ve ülkede ekonomik kalkınmayı teşvik etmek amacıyla 1 Ocak 2008'den itibaren yürürlüğe girmiştir.

Mevcut vergi mevzuatı uyarınca, Özbekistan'da yerleşik şirketler faaliyetlerinin ölçeğine bağlı olarak basitleştirilmiş veya genel vergilendirme rejimlerine başvurmayı seçebilir. Basitleştirilmiş vergi rejimi uygulayan tüzel kişiler, kurumlar vergisi ve KDV'nin yerine geçen 'birleşik vergi ödemesi' öderler. Genel vergi sistemi, Özbekistan'da geçerli olan tüm vergilerin ve zorunlu ödemelerin ödenmesini sağlar.

Yatırımcıların faaliyetleri çerçevesinde geçerli olan başlıca vergiler:

- Kurumlar vergisi;
- Kişisel gelir vergisi;
- Katma değer Vergisi;
- Tüketim vergileri;
- Emlak vergisi;
- Birleştirilmiş Sosyal Ödeme;
- Arazi vergisi;
- Yerleşik olmayanların gelirlerinden ödeme kaynağında kesilen vergi (stopaj);
- Diğer vergi ve ödemeler.

Kurumlar Vergisi ve Birleşik Vergi Ödemesi

İkamet - Devlet tescil işlemlerini tamamlayan ve Özbekistan'da ikamet eden kuruluş.

Dayanak - Yerleşik şirketler, yerel ve dünya çapındaki ticaret gelirleri ile faiz, gayrimaddi hak bedelleri ve kira geliri gibi diğer vergilendirilebilir gelirleri üzerinden kurumlar vergisine tabidir. Kurumlar vergisi, daimi bir kuruluş aracılığıyla faaliyet gösteren yerleşik olmayan şirketlerin Özbekistan kaynak gelirlerine de uygulanır. Ticari olmayan kuruluşlar, girişimcilik faaliyetlerinden elde edilen gelir hariç, genellikle kurumlar vergisinden muaftır.

Yıllık cirosu 1 milyar Sum'dan (Yaklaşık 105.000 ABD Doları) az olan mikro firmalar ve küçük ölçekli işletmeler basitleştirilmiş vergi rejimi uygulamayı seçebilir. Basitleştirilmiş rejim altındaki şirketlerin brüt geliri, kurumlar vergisi ve KDV'nin yerini alan birleşik vergi ödemesine tabidir. Bununla birlikte, basitleştirilmiş vergi rejimi kapsamındaki şirketler yine de gönüllü olarak KDV ödemeyi tercih edebilirler.

Madencilik faaliyetleri ve ilgili işlemlerle uğraşan şirketler, toprak altı kullanım vergisine ve fazla kâr vergisine (belirtilen kalemler için) tabidir. Madencilik şirketleri ayrıca arama ve çıkarma faaliyeti için haklar veren bir kerelik sabit ödeme ve mineral kaynakların her ticari keşfi için ödenecek tek seferlik ödemeyi yapmaktadır.

Vergiye tabi gelir - Vergiye tabi gelir, işletme ve yatırım gelirlerinden oluşur ve toplam gelir ile indirilebilir giderler arasındaki fark olarak hesaplanır. Genel olarak, tamamen ve münhasıran ticari amaçla yapılan masraflar düşülebilir. Diğer gelir kaynakları için, tamamen ve münhasıran gelir elde edilmesinde katlanılan harcamalar düşülebilir.

Temettüer ve faizlerin vergilendirilmesi - Alınan temettüer ve faizler, halihazırda ödeme kaynağında vergilendirildiği için gelir olarak değerlendirilmez. Konut sakinlerine ödenen temettüer ve faizler %5 stopaja tabidir. Devlet Menkul Kıymetlerinden elde edilen gelirlere Kurumlar Vergisi uygulanmaz.

Sermaye kazançları - Sermaye kazançları olağan gelir olarak kabul edilir ve standart kurumlar vergisi oranına tabidir.

Zararlar - Zararlar (mali yıl sonuçlarına dayanmalıdır) beş yıla kadar taşınabilir (vergi mükellefinin kurumlar vergisinden muaf tutulduğu dönemde oluşan zararlar hariç). Ancak, sonraki her bir yılda devredilen toplam zararlar, cari vergi döneminde vergilendirilebilir gelirin %50'sini aşamaz. Zararlar geri taşınmaz.

Oran - 1 Ocak 2020'den itibaren oran %15 olarak uygulanmaktadır. Bankalar ve mobil operatörler için %20 oranında uygulanmaktadır. Birleştirilmiş vergi ödeme oranı %4 olarak belirlenmiştir. Ancak, oran şirketin faaliyet türüne ve bulunduğu yere bağlı olarak değişebilir. Örneğin, mülkün kirasından elde edilen geliri olan şirketler %30 oranında birleşik vergi ödemesine tabidir. Ticaret ve catering şirketleri için farklı oranlar belirlenmiştir. Birleştirilmiş vergi ödeme oranı, uzak bölgelerde bulunan şirketler için daha düşüktür.

Alternatif asgari vergi - Yıllık cirosu 100 milyon Sum'dan az olan bireysel girişimciler, faaliyet türüne bağlı olarak aylık asgari ücret tutarının 0,25 ila 4 katı arasında değişen oranlarda alternatif asgari vergiye tabidir. Yıllık cirosu 100 milyon UZS ile 1 milyar UZS arasında olduğunda bireysel girişimciler Birleşik Vergi ödemesine tabi olurlar. Yıllık cirosu 1 milyarın üzerinde olan bireysel girişimciler standart vergi öderler.

Yurtdışı ödenen vergilerin mahsubu - Özbekistan'da yerleşik şirket tarafından ödenen yurtdışı vergi, yürürlükteki vergi antlaşmalarına göre kurumlar vergisi olarak yansıtılabilir. Ödeme bildirim, yabancı vergi makamlarından alınan bir belge, ödenen verginin kabul edilebilir bir kanıtı olarak işlem görür.

Teşvikler - Belirli faaliyetlerde bulunan tüzel kişilere, kurumlar vergisi ve birleşik vergi ödemelerinden geçici bir muafiyet verilebilir. Buna ek olarak kurumlar vergisi için vergilendirilebilir taban;

- modernizasyon ve teknolojik ekipman yenileme,
- üretim tesislerinin genişletilmesine yönelik yeni inşaat,
- üretim faaliyetine yönelik olarak bina ve tesislerin yeniden inşası,
- kredi ve finansal kiralama

harcamaları için %30'a kadar azaltılabilir.

Bu tür şirketler, hizmete alındıkları tarihten itibaren 5 yıl içinde ve yeni teknolojik ekipmanlarla ilgili olarak 5 yıl içinde yapılan masrafları düşerek vergiye tabi tabanlarını azaltmaya hak kazanabilirler.

Stopaj Vergisi

Özbekistan'da veya Özbekistan ile iş yapan yerleşik olmayan bir tüzel kişinin Özbekistan kaynaklı geliri, herhangi bir kesinti yapılmaksızın ödeme kaynağında stopaja tabidir.

Vergi mükellefi - Yabancı bir şirkete Özbekistan kaynak geliri ödeyen herhangi bir vergi kayıtlı kuruluş potansiyel olarak bir vergi mükellefi olup mukim olmayan bir kişinin yerleşik olmayan brüt kaynak gelirinden (kesinti olmaksızın) stopaj vermekle sorumludur.

Vergiye tabi gelir - Vergiye tabi gelir aşağıdakileri içerir ancak bunlarla sınırlı değildir:

- Temettüler ve faiz;
- Özbekistan'da bulunan mülk satışından elde edilen gelir: hisse senetleri, hisse senetleri, gayrimenkul. Vergiye tabi gelir, satış fiyatı ile orijinal satın alma fiyatı arasındaki fazlalık olarak tanımlanır;
- Özbekistan topraklarında mal satışından elde edilen gelir;
- Telif hakkı;
- Kira ücretleri;
- Sigorta primleri;
- Telekomünikasyon ve navlun ücretleri;
- Özbekistan'da verilen hizmet ücretleri

Temettüler - Bir mukim olmayan kişiye ödenen temettüler %10 oranında stopaja tabidir.

Faiz - Yerleşik olmayana ödenen faiz %10 oranında stopaja tabidir.

Gayrimaddi hak bedeli - Yurtdışı yerleşiklere yapılan gayrimaddi hak bedelleri ve benzeri ödemeler (örneğin, kira ödemeleri) %20 oranında vergilendirilir.

Uluslararası taşımacılık hizmetleri ve telekomünikasyon gelirleri - stopaj oranı %6'dır.

Diğer gelirler - yerleşik olmayanlar için geçerli olan %20 oranında stopaja tabidir. (Vergi anlaşması kapsamında azaltılabilir)

Şube havale vergisi - Yoktur.

Emlak Vergisi

Tüzel kişiliğe ait taşınmaz mallar üzerinden %2 emlak vergisi alınır. Zamanında kurulmamış ekipman veya usulüne uygun olarak tamamlanmamış yapılar için iki katı emlak vergisi uygulanır.

Arazi Vergisi

Arazi vergisi, arsalara sahip olan veya arazi kullanma hakkına sahip tüzel kişiler (yerleşik olmayan tüzel kişiler dahil) tarafından ödenir. Tüzel kişiler, arsalara sahip olma veya arsa kullanma hakkını elde ettikleri tarihten sonraki aydan itibaren Arazi Vergisine tabidir. Vergi oranı arazinin bulunduğu yere ve toprak kalitesine bağlı olarak değişmektedir.

Bordro vergisi

Bordro ile ilgili vergiler, Kişisel Gelir Vergisi, Bireysel Emeklilik Hesaplarına Katkılar ve Birleşik Sosyal Ödemeyi içerir. Bu vergilerin hesaplanması ve ödenmesi işverenin sorumluluğundadır.

Kişisel Gelir Vergisi

Yerel çalışanlar için sabit %12'lik bir kişisel gelir vergi oranı uygulanır. Yabancı personel için kişisel gelir vergi oranları ikamet statüsüne bağlıdır. Yerleşik olmayan yabancı çalışan için kişisel gelir vergi oranı %20'dir. Yerleşik bir yabancı çalışan için %12'lik bir oran uygulanır.

Bireysel Emeklilik Hesaplarına Katkılar

Bu katkılar sadece gönüllü olarak Özbek Emeklilik Programına katılmak isteyen yerel veya yabancı çalışanlar için geçerlidir. Vergi oranı, istihdam gelir tutarının %0,1'dir.

Tek Sosyal Ödeme

Bir işveren tarafından İhtisas Devlet Fonu'na yapılan özel bir ödemedir. Bu ödeme işverenin katkısıdır ve çalışanların maaşından kesilmez. Birleştirilmiş Vergi Ödeme oranı, bir çalışanın brüt maaşının %12'sidir.

Damga Vergisi

Damga vergisi, yasal işlemlerin yapılması ve/veya yasal belgelerin düzenlenmesi için alınan zorunlu bir ödemedir. Aşağıdaki eylemler, diğerlerinin yanı sıra, damga vergisine tabidir: dava açma, noterlik işlemleri yapma, sivil kayıt, tüzel kişi ve tek girişimcinin devlet kaydı, özel lisansların alınması veya belirli faaliyetlerin yürütülmesi için izinler.

Katma Değer Vergisi

Vergiye tabi işlemler - KDV mal ve hizmet tedariki ve mal ithalatı üzerinden alınır.

Oranlar - 1 Ekim 2019 tarihinden itibaren standart KDV oranı %20'den %15'e düşürüldü. Yolcu taşımacılığı gibi bazı hizmetler (taksi hizmetleri hariç); tıp, eğitim, turizm ve gezi hizmetleri; mali ve sigorta hizmetleri KDV'ye tabi değildir. Hükümetle yapılan bireysel anlaşmalar kapsamında ithal edilen belirli ekipman ve eşyalar için muafiyetler mevcuttur. Konvertibl para için ihraç edilen mallar; ihracat ve uluslararası taşımacılık hizmetleri için belirli malların işlenmesi sıfır oranlı KDV'ye tabidir.

Kayıt - Basitleştirilmiş vergi rejimi kapsamındaki şirketler, KDV'yi gönüllü olarak kaydetmeyi ve ödemeyi seçebilmelerine rağmen, genellikle KDV ödememektedir. Diğer tüzel kişiler, devlet kaydı sırasında KDV mükellefi olarak kayıt yaptırmalıdır.

Dosyalama ve ödeme - KDV raporlama dönemi takvim yılıdır. Tüzel kişiler, raporlama dönemini takip eden ayın 25'inci gününden önce aylık olarak KDV'yi rapor eder ve öderler.

Vergi İdaresi

Genel bakış - Vergi Kanunu'nun temel prensipleri:

- Özbekistan'da vergi hukuku ve vergilendirme dürüstlük, yasallık, yükümlülük, kararlılık ve adalet ilkelerine dayanmaktadır;
- Özbekistan vergi hukukundaki tüm belirsizlikler ve çelişkiler vergi mükellefi lehine yorumlanacaktır;
- Oranları artıran veya vergi mükelleflerine yeni vergi veya yaptırım getiren vergi kanunları geriye dönük olarak uygulanamaz;
- Yasalar çerçevesinde hareket eden veya etmeyen vergi mükelleflerinin temelde herhangi bir ihlalden masum oldukları varsayılarak, ispat yükü vergi makamlarındadır;
- Vergi makamları vergi mükellefi ile ilgili bilgilerin gizliliğini korumalıdır.

Vergi denetimleri - Vergi Kanununa göre, vergi makamları hem bireysel hem de kurumlar vergisi mükelleflerine ilişkin olarak iki tür vergi denetimi yapma hakkına sahiptir; ofiste yapılan vergi denetimleri ve saha vergi denetimleri.

Ofiste yapılan vergi denetimleri, genellikle vergi iadeleri, mali tablolar ve vergi mükellefleri tarafından sunulan diğer ilgili belgelere dayanarak vergi daireleri tarafından yapılır.

Saha vergi denetimleri, bir vergi mükellefinin ofisinde veya ticari kurumlarda yapılır. Denetim vergi kurumu başkanının inisiyatifiyle gerçekleştirilir. Saha vergi denetimi 10 takvim gününden fazla süremez; bu süre "büyük vergi mükellefleri" için 30 takvim günüdür.

Vergi denetimlerindeki sınırlamalar - Vergi Kanunu, vergi denetimleri ile ilgili olarak vergi makamlarının yetkilerini sınırlayan belirli hükümler belirler. Saha vergi denetimleri, yalnızca denetim başlangıç tarihinde sona eren üç yıllık döneme göre yapılabilir. Bununla birlikte, vergi ihlalleri için zamanaşımı, ihlalin gerçekleştiği tarihten itibaren beş yıldır. Vergi otoriteleri 12 aylık bir süre içinde birden fazla saha vergi denetimi yapamazlar.

Para cezaları ve gecikme faizi - Vergi Kanunu, vergi ihlalleri için aşağıdaki yaptırımları öngörür:

- Gecikmiş vergi ödemesi her gün için %0.045 faiz oranına tabidir. Toplam faiz, ödenmemiş toplam vergiyi aşamaz;
- Vergi kaydından kaçınılması, yani vergi dairelerine kaydolmadan faaliyet göstermesi, dönem net gelirinin %50'sine kadar para cezasına tabidir.

Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi

Çifte vergilendirmenin önlenmesi antlaşmalarından faydalanmak için yerleşik olmayan kuruluşların bazı prosedürleri izlemeleri gerekmektedir. Gelirlerini ödeyen Özbek kuruluşuna, kendi ülkesinde alınmış ve yetkili makam tarafından onaylanmış vergi ikamet sertifikası vermeleri gerekmektedir. Çifte vergilendirmenin önlenmesine ilişkin avantajlar tüm vergi türleri için geçerli değildir.

D) Ürün Standartları ile İlgili Uygulamalar

Özbekistan'a ithal edilecek ürünlerin zorunlu standart kontrolü yapılmaktadır. Özbekistan sadece GOST Standart Belgesini kabul etmektedir. Diğer yandan TSE Standardını taşıyan malların ithalatı daha kolay gerçekleşmektedir. Gelen ürün TSE belgeli bir ürün ise, Uzstandart Kurumu'nun TSE'nin Taşkent Temsilciliğince verilen onayı üzerine verdiği sertifika ile ürün gümrükten çekilmektedir. Eğer ürün TSE belgeli bir ürün değilse, ister yatırım malı, isterse hammadde veya tüketim malı olsun, mutlaka zorunlu teste tabi tutulmaktadır. Bu durum zaman kaybına ve ilave maliyetlere sebep olmaktadır.

İthal mallar için standartlar, Özbek Standardizasyon, Metroloji ve Sertifikasyon Ajansı (Uzstandart) birimleri aracılığıyla devlet kaydına tabidir. Ulusal sistem, 97 standart grup ve 40 teknik kılavuz grubunu içermektedir. Bunların büyük çoğunluğu eski Sovyet sistemine dayanmaktadır. Bununla birlikte GlobalGAP ve ORGANIC gibi uluslararası yöntemlere geçiş süreci devam etmektedir.

İhraç edilen ürün markasının mümkün olan en kısa sürede Patent Enstitüsünde tescilli yaptırılmalıdır. Piyasada Türk mallarının markalarının taklit edilerek, marka tescilinin taklit eden firma adına yapılma olasılığı oldukça yüksektir.

Etiketleme zorunluluğu olan tüketim malları için mutlaka Özbekçe olarak etiketleme usulüne uygun olarak yapılmalıdır.

Sertifikasyon: Özbekistan Standardizasyon, Metroloji ve Sertifikasyon Ajansı, sertifikasyon ve standardizasyon politikasından sorumlu kuruluştur. Endüstri standartları, endüstri düzenleme kuruluşları tarafından geliştirilmektedir. Özbek mevzuatına göre ülkede aşağıdaki standart normatif belgeler uygulanmaktadır:

- Uluslararası (eyaletler arası, bölgesel) standartlar;
- Özbek ulusal standartları;
- Endüstriyel standartlar;
- Teknik özellikler;

- İşletmenin standartları;
- Yabancı ülkelerin ulusal standartları; ve
- İdari-bölgesel standartlar.

Ticari ilişki kurulan firma, mutlaka www.yellowpage.uz ve www.goldenpage.uz firma rehberlerinden, diğer devlet ve mesleki kurumların web sayfalarındaki kayıtlardan araştırılmalıdır. Yine de firmanın buralarda kaydının olması, bu firmanın sağlam olduğu anlamına gelmemelidir.

Problem olması halinde kontratta belirtilen müeyyide ve hukuki yaptırım maddeleri işletilmelidir.

Özbekistan'da uygulanan standartlar ve teknik düzenlemeler hakkında aşağıda yer linklerden bilgi edinebilir.

- www.standart.uz
- <https://www.standart.uz/ru/page/view?id=47>
- <https://www.standart.uz/ru/page/view?id=19>

E) Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

Uygunluk Değerlendirmesi: Testler ve sertifikalandırma, bölgesel alt bölümler ve 73 akredite kuruluşla birlikte Test ve Sertifikasyon Merkezi tarafından gerçekleştirilmektedir. Uygunluk Beyanı ve Teknik Politikaları Dairesi sertifikasyon için süreçleri koordine etmekte ve genel rehberlik hizmeti vermektedir.

Ürün Sertifikalandırma: Zorunlu sertifikasyona tabi ithalat listesi, reaktörler, kazanlar, (demiryolu harici) taşıma için donatım, elektronik, oyuncak ve giyim gıda, alkollü ve alkolsüz içecekler, tütün, mineraller, metal ürünler, yakıtlar, ham petrol ve petrol rafineri ürünleri, gübre, parfüm, kozmetik ve tuvalet malzemeleri, plastik, plastik ürünler, ahşap ürünler, kağıt ürünler, tekstil ürünleri gibi bazı türleri içermektedir.

Akreditasyon: Özbek mevzuatına göre, belirli mal ve hizmetlerin ithalatı yetkili bakanlıklar ve kurumlar tarafından akreditasyona tabidir. Örnek olarak,

- Çalışma ve Sosyal Koruma Bakanlığı yabancı çalışanların mesleki faaliyetlerini akredite eder;
- Kültür Bakanlığı ses, video ve film ürün ithalatını akredite eder;
- Devlet Doğa Koruma Komitesi, potansiyel olarak tehlikeli çevresel etkileri olan maddelerin ithalatını akredite eder.
- Bazı endüstriler kendi akreditasyon laboratuvarlarını gerektirmektedir. Örneğin, Sağlık Bakanlığı ithal ilaçları test eden tüm laboratuvarları akredite eder.

Faaliyet Belgelendirmesi: Bazı ekonomik faaliyetler Özbekistan'da faaliyet lisansına tabidir. 12 Mayıs 2001 tarihli (değiştirildiği şekliyle) 222-II sayılı Karar uyarınca, aşağıdaki mallardaki ticari faaliyetler, diğerlerinin yanı sıra ilgili kurumdan lisans gerektirir:

- şifreleme aygıtları
- patlayıcı maddeler
- iyonlaştırıcı radyasyon kaynakları
- petrol ürünleri
- narkotikler, psikotrop maddeler ve öncüleri
- ilaç
- tıbbi cihazlar
- piroteknik ürünler
- toksik kimyasallar
- veteriner ilaçları

Sorumlu yetkililer, verilen işlem lisanslarını kaydeder ve kayıtlı bilgileri yetkililerin resmi web sitelerinde yayımlar. Bir faaliyet lisansının, belirtilen ürünlere yönelik ithalat izni verilmesi için bir ön koşul olduğu unutulmamalıdır.

Belirli ürünler için faaliyet lisansları, ör. Narkotik, Psikotropik Ajanlar ve Prekürsörlerde İthalat ve İşlem Yapma Lisansı ayrıca taşıyıcılarına söz konusu malları ithal etmeleri için yetki verir. Sonuç olarak, bu lisanslar sadece bir ithalat izni verilmesi için ön şart değildir, aynı zamanda gümrük işlemleri için de gereklidir.

Özbek Hükümeti, yukarıda belirtilen Karar kapsamında lisanslamaya tabi faaliyetlerin yanı sıra, dağıtıcıları kendileriyle ilgili herhangi bir faaliyeti gerçekleştirmek için Belirli Malların Toptan Ticareti için Lisans alması gereken tüketici mallarının bir listesini öngörmektedir. İlgili malların ithalatı, başka lisans ve izin olmadan yapılır.

İthalat Belgelendirmesi: Mevcut Özbek mevzuatına göre, belirli malların, yani kıymetli metallerin, askeri amaçlara yönelik malların, radyoaktif maddelerin ve atıklarının yanı sıra radyoaktif kaynakları kullanan cihaz ve makinelerin ithalatı devlet lisansına tabidir. Bu nedenle, söz konusu mallar için Belirli Malların İthalatı için Lisans alınması gerekmektedir. Tüm ithalat lisansları tek bir lisans olarak verilir ve ilgili ithalat sözleşmesinde belirtilen mal miktarının ithaline izin verir.

Menşe Şahadetnamesi: Tüketim malları için, üreticinin adı ve tam adres bilgileri, yerel pazara konulabilmesi için ilgili ürünlerin perakende ambalajlarında belirtilmelidir. Askeri giysiler ve ayakkabılar için menşe ülke etiketlemesi uygun teknik düzenlemeye tabidir. Ürün ve/veya ambalajında menşe ülke etiketlemesi, ticari belgelerde belirtilen menşe ile örtüşmelidir.

F) Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Genel olarak, ithalat kantağında paketleme ve işaretleme koşulları sabittir. Ambalaj malzemesi Özbek ithalatçısının kalite şartlarına uygun olmalıdır. Paketlerin genellikle açık havada saklandığı düşünülür, bu nedenle suya dayanıklı ve ısıya dayanıklı olmalıdır.

Özbekistan, ahşap ambalaj malzemesi (WPM) için Uluslararası Bitki Sağlığı Önlemleri Standardını (ISPM) kabul eder. Bu nedenle ithal edilen ürünlerin WPM'si, ihracatçı ülkenin bitki koruma otoritesi tarafından onaylanmış bir tesiste ISPM No. 15'e uygun yöntemlerle ele alınmalıdır.

Mallar için etiketleme reçetelerinde değişiklik yapan 29 Haziran 2018 tarihli Cumhurbaşkanlığı Yönetmeliği PP-3818 uyarınca, "serbest dolaşım için serbest bırakma" gümrük prosedürü kapsamında tanıtılan mallar Özbekistan'da bir etiketleme gerektirmemektedir.

Eylül 2019 Özbekistan Bakanlar Kurulu Yönetmeliğinde bildirildiği üzere, tüketici haklarının korunmasına ilişkin diğer ek önlemlerin yanı sıra, zorunlu belgelendirmeye tabi tüketici malları Özbekistan'daki bir uygunluk işareti ile etiketlenmelidir. Bunun için, ticari amaçla ithal edilen gıda ürünleri ve tüketim malları paketleri 11 Şubat 2020 tarihli PP-4594 sayılı Cumhurbaşkanlığı Yönetmeliği uyarınca 1 Ağustos 2020 tarihinden itibaren Özbekistan'da etiketlenmelidir. Yapışkanlı çıkartmaların kullanımına izin verilmemektedir. Bir geçiş dönemi öngörülmektedir ve buna ilişkin taslak düzenleme, Özbek Standardizasyon, Metroloji ve Sertifikasyon Ajansı (UzStandard olarak adlandırılan) tarafından öngörülen normatif-yasal bir eylem olarak kabul edilmektedir.

Özbek Bakanlar Kurulu, malların izlenebilirliğini sağlamak için bir mekanizmayı onayladı: ürünlerin dijital tanımlama araçlarıyla etiketlenmesi, bir dizi ürün için pilot projeler aracılığıyla birkaç aşamada uygulanacaktır, örneğin:

- alkollü ürünler
- plastik ve camdan yapılmış fıçılarda veya fıçılarda bulunan malt birası
- sigara

Ulusal pazara konulacak ürünlerin tanımlanması için, etiketleme yöntemi veri matris kodları, yani doğrudan ambalajın üzerine basılmış 2D tanımlayıcı barkodların kullanımını içerir.

Uygulamayı izleyen yetkili makamlar, diğerlerinin yanı sıra, Devlet Vergi Komitesi ve Özbekistan Cumhuriyeti Devlet Gümrük Komitesi'dir. Söz konusu mallar için mevcut pilot aşamaya gönüllü olarak dahil olmak isteyen katılımcıların bir kaydının olması dikkat çekicidir.

Perakende ambalajına yapıştırılmış olan ilgili ürünlerin etiketleri aşağıdaki bilgileri içermelidir:

- ana bileşen veya bileşenlerin listesi
- üretim tarihi
- üretici garantisi
- kullanım Koşulları
- raf ömrü veya son kullanma tarihi (varsa)
- Son kullanma tarihi geçtikten sonra tüketilirse potansiyel sonuçları hakkında bilgi
- imalatçının veya temsilcisinin adı ve adresi (şikayet yönetiminden sorumlu)
- depolama ve kullanım koşulları

Ürün türüne ve ürün bilgilerinin karmaşıklığına bağlı olarak, son kullanıcı için etiketleme ve beraberindeki operasyonel dokümantasyon, doğrudan uygun ürüne eklenmiş bir metin belgesi (örn., Uygulama kılavuzu) şeklinde sunulmalıdır. Genetiği değiştirilmiş gıda maddelerinden türetilen malların etiketleri ilgili bilgileri içermelidir.

22 Şubat 2014 tarihli Yönetmeliğe göre, tıbbi ürünlerin ve narkotiklerin etiketlenmesine, ambalaj üzerinde başka işaretler olmaksızın tüketiciler için bir broşür şeklinde bilgilendirici bir metin belgesi eşlik edecektir. Etiketleme bilgileri Özbekçe'den başka bir dilde sağlanıyorsa, ithal edilen mallar, Özbekistan Cumhuriyeti topraklarına girildikten sonra, öngörülen bir zaman dilimi içinde, yani resmi depoya ekler yerleştirilerek gümrük deposunda depolanması sırasında etiketlenebilir.

Özbekistan'da yerel pazara sunulacak olan 2015 tarihli 86 sayılı Yönetmelik uyarınca elektrikli ev aletleri (örn. Buzdolabı, dondurucu, klima tesisatı, bulaşık makinesi, mikrodalga fırın) etiketteki enerji tüketimi hakkında bilgi içermelidir. Enerji performansı teknik özellikleri "A" ile "G" arasındadır, burada "A" en yüksek enerji performansına sahip ev aletlerini ifade eder ve "G" en düşük enerji performansını gösterir. Ev aletlerinin enerji verimliliği "A" dan daha yüksekse, ek bir sınıflandırma ("A +", "A ++" vb.) kullanılabilir. Belirlenmiş malların uygun bir etiketleme olmaksızın ithalatı yasaktır.

G) Teknik Engeller

Özbekistan'da Dış Ticaret, 1 Ocak 1998'de yürürlüğe giren Özbekistan Cumhuriyeti "gümrük Tarifesi" yasası ile düzenlenmiştir. İthalat gümrük vergileri için mevcut oranlar Eylül 2009'da yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yürürlüğe girmiştir.

Genel olarak, aşağıdaki ithalat vergileri geçerlidir:

- kıymet üzerinden alınan vergi - malların gümrük değerinin yüzdesi olarak alınır;
- spesifik - değerlendirilen malların birimi başına sabit oranlı olarak ücretlendirilir;
- birleştirilmiş - üzerinden alınan vergi ve spesifik verginin karışımıdır.

Özbekistan Hükümeti, yerel üretimi teşvik etmek için ithalatı yüksek tarifeler ve diğer ithalat vergileri uygulayarak kısıtlamaktadır. Yabancı şirketlerin ülkede gerçekleştirdiği anketler, ticaret / sınır / gümrük kısıtlamalarının Özbekistan'da iş yapmanın en ciddi zorluklar olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Her ne kadar yabancı yatırımcılar için gümrüksüz ithalatı yasal hale getiren bir mevzuat olmasına rağmen, yatırım amacıyla mal ithal ederken gümrük ücretlerinden ve diğer vergilerden feragat eden Özbekistan Hükümeti ile yasal olarak bağlayıcı bir anlaşma yapılması zorunludur. Ancak Özbek hükümeti, yerli sanayinin gelişmesi için belirli sektörler için makine ve ekipmanların gümrüksüz ithalatına izin vermektedir. Örneğin, tekstil ekipmanları ve makineleri ve yedek parçaları için ithalat vergisi alınmamaktadır, ancak şirketler ithalatı zorlu hale getiren sınır sorunları yaşayabilir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

A) Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Özbekistan’da Adalet Bakanlığına bağlı olarak Fikri Mülkiyet Ajansı (<http://www.ima.uz/en/>) faaliyet göstermekte olup Ajans, marka hakkı, isim hakkı ve sertifika vermektedir. Mezkûr kurum sonraki aşamaları kontrol edememekte ve yaptırım uygulayamamaktadır. Markanın korunması için Antitekel (Antimonopol) Komitesi’ne (<https://antimon.gov.uz/>) başvurulması gerekmektedir. Bahse konu komiteye başvuruda bulunulması durumunda konu, ilgili birim tarafından incelenmekte, yerinde inceleme yapılabilmekte ve buna göre karar verilmektedir. Karşı taraf ihlaline devam ederse yargı yoluna gidilebilmektedir. Komiteye başvuru yaparken dilekçe yazılması, dilekçeye lisans, markı hakkı sertifikası, ürün markası kullanıldıysa orijinal ürün ve sahte ürün fotoğrafı gibi faydalı bilgilerin eklenmesi gerekmektedir.

B) Dağıtım Kanalları

Özbekistan’ın 34 milyondan fazla nüfusunun yaklaşık yarısı, tüketici ürünleri üreticilerinin pazara giriş noktası olarak düşünülmesi gereken iki bölge olan Taşkent ve Fergana Vadisi’nde yoğunlaşmıştır. Taşkent sakinleri ülkedeki en büyük satın alma gücüne sahiptirler. Diğer büyük şehirler arasında turizmden yararlanan Semerkant ve Buhara ile Özbekistan’ın altın madenciliği faaliyetine ev sahipliği yapan Navoi yer almaktadır. Özbekistan denize kıyısı olmayan bir ülke olduğu için ülkeye mal sokmak karmaşık olabilir, ancak yoğun nüfus ve nispeten iyi ulaşım altyapısı sayesinde mallar ülkeye giriş yaptıktan sonra dağıtımlarını yapmak daha kolaydır.

C) Tüketici Tercihleri

Özbekistan’da tüketici tercihleri bakımından Türk Malı algısı oldukça yüksektir. Bununla birlikte, fiyat faktörü, finans ve bankacılık sisteminin çok derin olmaması, lojistik avantajları gibi sebeplerle ülkede Çin malları oldukça fazla tercih edilmektedir.

Yeni dönemde, ülkenin uluslararası sisteme entegrasyonunun artması ve bankacılık sisteminin gelişmesi gibi faktörler bu tercihlerin değişmesine neden olacaktır.

Ülkemiz ile önümüzdeki dönemde imzalanması planlanan tercihli ticaret anlaşması ile demiryolu kullanımının yaygınlaşması, sonucunda Türk ürünlerinin rekabetçiliğini daha da artıracığından tüketicilerin Türk malı ürünleri daha fazla tercih edeceği düşünülmektedir.

D) Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Tüketici haklarının korunmasına ilişkin Özbek mevzuatına uygun olarak, ülkede satılan tüm ürünler Özbek dilinde olmalı ve aşağıdaki bilgileri içermelidir:

- Ürünün adı;
- Üreticinin adı ve iletişim bilgileri;
- İçindekiler ve son kullanma tarihi(gıda maddeleri için);
- (Varsa) Kullanım Kılavuzu; ve

- (Varsa)Uyarılar

Bu bilgiler, ürün üzerine üretildiği tesiste etiketlenmelidir. Devlet ülke içerisinde etiketleme yapılmasına izin vermemektedir.

E) Kamu İhaleleri

Kamu alımları Kanunu, kamu alımlarında yer alan tarafların yanı sıra hak ve sorumluluklarını ifade etmek için kullanılan terimleri tanımlar:

- Devlet müşterileri-bütçe tarafından finanse edilen kurumlar ve devlete ait işletmeler
- İhale prosedürlerinin katılımcıları - tedarik prosedürüne aday olarak ihale işlemine katılan yerli ve yabancı firmalar;
- Yüklenici - İhale işleminin sonuçlarına dayanarak, bir sözleşme imzalanmış olan kazanan olarak seçilen teklif sahibi;
- Satın alma komisyonu – Katılımcılardan ihaleyi kazananı seçmeye yetkili kolektif bir organ. Komisyon, tek sayıda üyeden oluşur; bileşimi ve üye sayısı tedarik yöntemine bağlıdır ve tedarik edilen malların niteliğine bağlı olarak değişebilir;
- Satın Alma Komisyonunun toplantıları şahsen veya uzaktan gerçekleştirilebilir. Asgari ücretin beş bin katından daha az bir değere sahip mal, iş veya hizmetlerin kamu alımına ilişkin kararlar uzaktan yapılabilir, asgari ücretin beş bin katının üzerinde bir değere sahip olanlar ise yalnızca Komisyonun fiziksel olarak bulunduğu bir toplantıda gerçekleştirilebilir.
- Özel Bilgi Portalı İşletmecisi tedarik prosedürlerinin organizasyonuna ve yürütülmesine yardımcı olan özel yetkili bir kuruluş, kamu alımlarına ilişkin başvuruların ve diğer bilgilerin sonuçlarının ve bunların devlet alımlarının yapıldığı özel bir web sitesi.

Aşağıdaki satın alma usul formları kanunla onaylanmıştır:

- Elektronik satın alma
- Ters açık artırma (açık eksiltme)
- Rekabetçi teklif
- Kamu ihalesi
- Tek tedarikçi kamu alımları

Yasaya göre, tedarik ile ilgili tüm bilgiler özel bir portalda yayınlanacaktır. Hesaplar Odası Başsavcılığı, Ulusal Proje Yönetimi Ajansı (NAPU) ve Maliye Bakanlığı tarafından süreç üzerinde izleme ve devlet kontrolü, vatandaşların, öz-yönetim organlarının, STK'ların ve medyanın kamu kontrolü altındadır.

Bu düzenlemeler belirli koşullar altında kamu alımları için geçerli değildir:

- Satın alma, stratejik kuruluşlar tarafından yapıldığında, devletin kalkınma programlarının uygulanmasında yürütülen kamu alımlarının istisnaları dışında, Hükümetin başkanlık kararları ve kararları tarafından sağlandığında;
- Ülkede devlet koruması, savunma, güvenlik ve iç düzene veya devlet sırlarına maruz kalan kişilerin güvenliğini sağlamak gerektiğinde;

- Acil durumlarda Cumhuriyetin ihtiyaçlarını sağlamak için mal, iş veya hizmetlerin tedarik edilmesi gerektiğinde;
- Bağış yapan ülkelerin, ilgili uluslararası, yabancı devlet veya sivil toplum kuruluşlarının prosedürleri veya devlet garantisi ve yabancı hibeler kapsamında yabancı kredi verme şartları, belirli malların, işlerin veya hizmetlerin tedariki için farklı bir prosedür gerektirdiğinde;
- Seçim veya referandumların hazırlanması ve yürütölmesi için tedarik yapıldığında, her düzeyde;
- Tedarik, mahkeme işlemlerine katılmak için bir avukatın atanmasıyla ilişkili olduğunda;
- Mallar, işler veya tedarik edilen hizmetler kanunla belirlenen sabit fiyatlara sahip olduğunda.

Özbekistan Hükümetine satış için önemli fırsatlar aşağıdaki alanlarda bulunmaktadır:

- Telekomünikasyon ekipmanları: devlete ait Uztelecom şirketi için dijital sabit hat telefon istasyonları ve anahtarlar; kolluk kuvvetleri için kablosuz iletişim ekipmanları; devlete ait demiryolu şirketi için Telekom ekipmanları;
- Enerji üretimi ve iletim ekipmanları;
- Petrol ve gazla ilgili endüstriyel malzemeler ve gereçler;
- Bilgi ve iletişim teknolojisi donanım ve yazılımları;
- Özelleştirilmiş kamyonlar, şehir ve turist otobüsleri, ambulanslar ve demiryolu trenleri ve vagonlarını içeren ticari araçlar;
- Yol yapım makineleri ve ekipmanları, vinçler, beton taşıyıcılar ve endüstriyel vakum makineleri de dahil olmak üzere inşaat ekipmanları; ile
- Hastaneler ve klinikler için tıbbi ekipman.

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

A) Tarım Sektörü

Özbekistan için en çok gelecek vaat eden sanayi sektörüdür. Modern paketleme ve işleme ekipmanlarına olan talep büyüme eğilimine girmiştir. Ambalaj malzemelerinin yerel üretimi düşük düzeydedir ve ithal girdilere bağımlıdır. Bu sektörün daha da geliştirilebilmesi için potansiyel fırsatları temsil eden işleme, paketleme ve soğuk depolama tesisleri gerekmektedir.

Genel bakış

Tarım, Özbekistan ekonomisinin önemli bir sektörüdür ve GSYİH'nın yaklaşık yüzde 17,3'ünü oluşturmaktadır ve işgücünün yaklaşık yüzde 26'sını istihdam etmektedir. Pamuk ve tahıl ülkenin başlıca ürünleridir. Tarım ürünleri ihracatı, 2017 yılında Özbekistan'ın dış kazançlarına yaklaşık yüzde 9,7 oranında katkıda bulunmuştur. Hükümet, yeni teknolojilerin benimsenmesi yoluyla tarımsal verimliliği artırmayı ve yurtiçi ve ihracat ürünlerine değer katmak için işleme ve paketleme kabiliyetlerini daha da geliştirmeyi amaçlamaktadır. Hükümet, ülkenin tekstil sektörünü geliştirmeyi ve böylece kendi ham pamuğundan daha fazlasını ihracat için aracı veya tüketim mallarına dönüştürmeyi planlamaktadır. "O'zto'qimachilik sanoat" JSC'ye (tekstil endüstrisi ile uğraşan büyük bir anonim şirket) göre, 2015-2020 döneminde tekstil endüstrisinin modernleşmesine yaklaşık 1 milyar dolar tahsis edilecektir. Program, 2020'de yerel pamuk işleme hacminin mevcut yüzde 44'ten yüzde 70'e çıkarılmasını ve buna bağlı olarak tekstil ürünlerinin üretiminde 800 milyon dolardan 1,5 milyar dolara kadar bir artış öngörmektedir. Özbekistan hükümeti, ülkenin gıda güvenliğini artırmak için buğday üretiminin altını çizmektedir ve son birkaç yıldır kümes hayvanları ve hayvan yetiştiriciliğine destek vermektedir. Ayrıca, son yıllarda taze meyve ve sebzelerin karlılığı artışa geçmiştir ve yerel çiftçiler bu ürünler için yeni ihracat pazarları geliştirmek için planlar yapmaktadır.

Önde Gelen Alt Sektörler

Belirli fırsatlar için, işletmeler Uzbekoziqovqatholding, Uzbekoziqovqatzahira ve Uzagroexport da dahil olmak üzere Özbekistan'ın tarım endüstrisinde yer alan şirketlerle iletişime geçmelidir.

Fırsatlar

Sığır ve kümes hayvanı yetiştiriciliği

Tohumlar ve fideler, örnek olarak çilek, etli ve zarlı kabuksuz meyveler, fındık, sebze, kavun

Süs bitkilerinin tohumları, fideleri ve çiçekleri

Seralarda mikro iklim kontrolü için teknik çözümler;

Kümes hayvanları için yem ve yem katkı maddeleri üretimi için değirmenler;

Taze sebze ve meyvelerin ambalajlanması.

Web Kaynakları

Yaklaşan alım ve ihracat fırsatları hakkında daha fazla bilgi edinmek isteyen şirketler aşağıdaki web sitelerini ziyaret edebilir:

Özbekistan Tarım Bakanlığı: <http://www.agro.uz/ru/>

Tarım ve Su Kaynakları Bakanlığı'na bağlı olan Kırsal Yeniden Yapılanma Ajansı:

<http://www.rra.uz/en/>

Ekonomi Bakanlığı: <https://mineconomy.uz/>

Devlet Yatırımlar Komitesi SCI: www.invest.gov.uz
Özbekistan Dış Ticaret Bakanlığı: www.mfer.uz
Özbekistan Ticaret ve Sanayi Odası: www.chamber.uz
Özbekistan Cumhuriyeti Devlet Portalı: www.gov.uz

B) Madencilik, Taş Ocakçılığı, Gaz ve Petrol Çıkarma

Genel Bakış

Madencilik, taş ocakçılığı, petrol ve gaz Özbekistan ekonomisinin önde gelen sektörleridir. Ülke, dünyanın 15. en büyük doğal gaz üreticisi ve 9. en büyük altın üreticisi konumundadır. Petrol ve gaz sektörü, Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya yaklaşık yüzde 16 oranında katkıda bulunmaktadır ve 120.000'den fazla kişiyi istihdam etmektedir. Ülkenin hidrokarbon rezervleri oldukça önemlidir; yerel endüstri yetkililerine göre, toplam birincil enerji rezervleri (kanıtlanmış ve öngörülen), 1.5-1.6 milyar ton doğal gaz, 245 milyon ton petrol ve 3.3 milyar tona kadar kömür dahil olmak üzere 5.5 milyar ton petrol eşdeğeri tutarındadır.

Özbekistan, bölgedeki yakıt ve enerji iş birliğinin yanı sıra yenilikçi yaklaşımlarla küresel enerji projelerinde önemli bir ortak olarak görülmektedir. Özbek Ulusal Petrol ve gaz şirketi Uzbekneftegaz'ın son 10 yıldır başlattığı yakıt ve enerji projeleri, Özbekistan'daki tüm yatırım projelerinin önemli bir payını oluşturmaktadır. Kamuya açık raporlara göre, 22 milyar dolardan fazla yabancı yatırım petrol ve gaz endüstrisine, 2010 ve 2017 arasında 4 milyar dolardan fazla yatırım enerji üretim endüstrisine yönlendirilmiştir ve bunlar tüm yabancı yatırımların ve kredilerin yaklaşık yüzde 75'ine denk gelmektedir.

Önde Gelen Alt Sektörler

Petrol ve gaz şirketleri, Özbekistan Hükümetine veya ülkede faaliyet gösteren herhangi bir firmaya hizmet vermek için sözleşme yapma teklifinde bulunabilir. Özel alanlar danışmanlık, mühendislik, inşaat, ekipman temini ve yönetimi içerir. GOU halen Petrol Arıtma ve gaz ekstraksiyonu, arıtma ve işleme için lisans teknolojileriyle yakından ilgilenmektedir. Uzbekneftegaz ise mal, hizmet, ekipman ve makine alımı için bir tedarik ajansı olan UzTashkiNefteGas'ı kurmuştur. Tüm ihaleler ve teknik gereklilikler, şartnameler, belgeler ve prosedürel açıklamalar kuruluşun web sitesinde mevcuttur: www.ung.uz.

Fırsatlar

Sektördeki fırsatlar için, işletmeler halihazırda Özbekistan'ın petrol ve gaz sektöründe yer alan internet veya iletişim şirketleri aracılığıyla ihaleleri gözden geçirmelidir. Fırsatlar genel olarak sahaların geliştirilmesi ve yeni sahaların araştırılmasına yöneliktir: petrol ve gaz yapılarını analiz etmek, sismik araştırmalar ve derin sondaj yapmak ve yeni alanları geliştirmek.

Web Kaynakları

Yaklaşan alım ve ihracat fırsatları hakkında daha fazla bilgi edinmek isteyen şirketler aşağıdaki web sitelerini ziyaret edebilir:

Özbekistan'da Yatırım: www.investuzbekistan.org
Özbekneftegaz Ulusal Holding Şirketi: www.ung.uz
JSC O'ztashqineftgaz (Özbekneftegaz tedarik kolu): www.utng.uz
Özbekistan Dış Ticaret Bakanlığı: www.mfer.uz
Devlet Yatırımlar Komitesi (SCI): www.invest.gov.uz

Özbekistan Ekonomi Bakanlığı: www.mineconomy.uz
Özbekistan Cumhuriyeti Devlet Portalı: www.gov.uz
Özbekistan Ticaret ve Sanayi Odası: www.chamber.uz

C) Yiyecek Üretimi

Genel Bakış

1991 yılına kadar Özbekistan'daki ambalajlar dışarıdan tedarik edilmiştir. SSCB'nin dağılmasından sonra, Özbekistan'a kimyasal ambalajlamaya yönelik küçük bir endüstri miras kalmıştır. Ülkedeki mevcut gıda işleme ve paketleme ekipmanları eski olup mevcut ihtiyaçları karşılamamaktadır. Özbekistan'ın büyük bir gıda ihracatçısına dönüşme potansiyeli göz önüne alındığında, hükümet bu sektörde yapısal reformlar, modernizasyon ve üretim çeşitlendirmesini sağlamak için 2015-2019 yılları için bir önlem programı benimsemiştir. Program dört ana alanı kapsamaktadır: ihracat malzemeleri; 15 adet ticaret ve lojistik merkezi kurulması; inşaat, altyapı, paketleme ve gıda işleme projelerine yönelik 180 yatırım projesi için 596 milyon dolar değerinde finansal destek; ambalaj sektörünün gelişimi. Özbekistan'da gıda üretiminin yıllık büyüme oranı %10-15'dir.

Önde Gelen Alt Sektörler

Üretim ve işleme/paketleme ekipmanı tedarikinde önde gelen sektör fırsatları meyve suyu, meyve, sebze, et ve süt işleme alanlarında bulunmaktadır. Özbek hükümeti de özel sektörün bu alanlarda gelişmesini teşvik etmektedir. Ambalaj malzemeleri için en büyük talep karton, kâğıt, cam, alüminyum folyo ve streç film alanlarında gelmektedir. Küçük işletmeler küçük ölçekli ekipmanlara büyük oranda ihtiyaç duymaktadır.

Fırsatlar

Belirli fırsatlar için, yatırımcı işletmeler Özbekistan'ın gıda işleme sektöründe yer alan şirketlerle iletişime geçmelidir. Bugün Özbekistan'da gıda işleme işi yapan büyük şirketlerin bazıları Nestle, Coca-Cola, PepsiCo ve Carlsberg'dir. Yerel şirketler yabancı bir ortakla çalışmayı tercih etmektedir ve yabancı yönetim, teknoloji, teknik uzmanlık ve ihracat pazarına değer vermektedir.

Web Kaynakları

Yaklaşan alım ve ihracat fırsatları hakkında daha fazla bilgi edinmek isteyen şirketler aşağıdaki web sitelerini ziyaret edebilir:

Vinsanoat Şarap Holding Şirketi: www.vinsanoat.uz

JSC Uzdonmahsulot buğday ve buğday tohumu üzerine çalışmakta: www.uzdon.uz

Devlet Yatırımlar Komitesi SCI: www.invest.gov.uz

Özbekistan Dış Ticaret Bakanlığı: www.mfer.uz

Ekonomik Araştırma Merkezi: www.cer.uz

Özbekistan Ticaret ve Sanayi Odası: www.chamber.uz

Özbekistan Ekonomi Bakanlığı: www.mineconomy.uz

Özbekistan Cumhuriyeti Devlet Portalı: www.gov.uz

D) Veri İşleme, Barındırma ve İlgili Hizmetler

Genel Bakış

Günümüzde, Bilgisayar Teknolojileri (BT) sektörü 2013-2020 için (27 Haziran 2013 Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile) Özbekistan Cumhuriyeti Ulusal Bilgi ve İletişim Sistemi entegre Geliştirme Programı tarafından düzenlenmektedir. Özbekistan Cumhuriyeti Bilgi Teknolojileri ve İletişim Geliştirme Bakanlığı (2015 yılında kurulmuştur) ise BT sektörünün ana düzenleyicisidir. Buna ek olarak, Otomasyon ve Bilgi Teknolojileri Geliştirme Merkezi Dijitalleştirme ve Kamu Yönetiminin (UZİNFOCOM, 2002 yılında kuruldu) ulusal bilgisayarlaşma programlarının geliştirilmesine ve uygulanmasına ve kamu yönetiminin tüm sektörlerinde ve ekonomik ve sosyal alanlarda devlete ait kuruluşlarda bilgi iletişim teknolojisinin (BİT) uygulanmasına yardımcı olmaktadır. Şu anda, Özbekistan'da Bilgi İşlem Teknolojilerinin geliştirilmesi, ülkenin telekomünikasyon altyapısını genişletmeye odaklanmıştır.

Son 20 yılda, geniş bant erişimi ve video, telefon, yüksek hızlı İnternet ve HDTV kanalları gibi hizmetlerin sağlanması için ülke genelinde 2.000 kilometreden fazla fiber optik kablo döşenmiştir.

Özbekistan, 2008 yılından bu yana fiber optik ağ bağlantısı sağlayarak Afganistan'da uygulanan ulusal bir fiber optik projesini desteklemektedir. Fiber optik döngü Afganistan'daki ana yol sistemini takip etmektedir: Kabil-Kandahar-Herat-Mezar-i-Şerif-Kabil. Döngü, İran, Pakistan, Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan gibi komşu ülkelerle de ara bağlantı sağlamaktadır.

4G LTE ağları Taşkent'te mevcuttur ve Özbekistan'ın geri kalanına da yayılması planlanmaktadır. 5.875 baz istasyonu devreye alınarak 2020 yılına kadar cep telefonu kullanıcı sayısı 27 milyona yükseltilecektir; Sabit hat şebekesi 550.000 numaraya kadar arttırılacaktır; 2017 yılında geniş bant ağ kullanıcıları için 20'den fazla yeni multimedya hizmeti türü uygulamaya geçmiştir. 10.300 km fiber optik iletişim hatları döşenecektir; İnternet erişimini sağlamak için halka açık yerlerde, otellerde, havaalanlarında, tren istasyonlarında ve diğer turistik yerlerde Wi-Fi teknolojisinin yaygınlaştırılacaktır.

Önde Gelen Alt Sektörler

Bu sektördeki çoğu yatırım, mevcut ağ kabiliyetlerini yükseltmeye ve hizmetlerin abonelere erişimleri için genişletmeye yönelik olduğundan, en büyük fırsatlar, internet servis sağlayıcısı ve kablosuz iletişim sektörleri için donanım ve diğer ürünlerde bulunmaktadır.

Fırsatlar

Şirketler, yerel temsilcilikler ve teknik destek merkezleri açma ve destekleme fırsatlarıyla ilgilenebilir. Telekom sektörünün yıllık fuarları Taşkent'te düzenlenmektedir ve Özbekistan Bilgi Teknolojileri ve İletişim Geliştirme Bakanlığı tarafından organize edilmektedir.

Web Kaynakları

Yaklaşan alım ve ihracat fırsatları hakkında daha fazla bilgi edinmek isteyen şirketler aşağıdaki web sitelerini ziyaret edebilir:

Özbekistan Cumhuriyeti Bilgi Teknolojileri ve İletişimi Geliştirme Bakanlığı: www.ccitt.uz

Özbekistan Basın ve Bilgi Ajansı: www.api.uz

Özbekistan Ekonomi Bakanlığı: www.mineconomy.uz

UzReport Bilgi Ajansı: www.uzreport.uz/

Özbekistan Dış Ticaret Bakanlığı: www.mfer.uz

Özbekistan Cumhuriyeti Devlet Portalı: www.gov.uz

Uzexpocentre: www.uzexpocentre.uz

Ekonomik Araştırma Merkezi: www.cer.uz

E) Ulaştırma ve Depolama

Genel Bakış

Özbekistan, bölgedeki en iyi ulaşım altyapısına sahiptir. Sektör, aşağıdakiler de dahil olmak üzere kamu sektörü kurumları tarafından yönetilmektedir:

Özbekistan devlet Komitesi Otomobil Yolları

Cumhuriyet Yolu Fonu

Özbekistan Demiryolları

Özbekistan Havayolları

Otomobil ve Nehir Taşımacılığı

Karayollarının toplam uzunluğu 42.530 kilometredir. Yıllık kargo cirosu 1,2 milyar tonu aşmaktadır ve yolcu cirosu 120 milyar yolcu-kilometreden fazladır. Ulusal havayolları, on uluslararası havaalanının da dahil olduğu oldukça gelişmiş havaalanı ağlarına sahiptir. Ülke filosu şu anda 18 Boeing ve 12 Airbus olmak üzere 30 uçaktan oluşmaktadır. Ek olarak 3 Boeing 787-800 Dreamliner'in da 2020 yılında teslim edilmesi beklenmektedir. Özbekistan, 10.000 kilometrekarede ortalama 150 km yoğunluğa sahip, iyi gelişmiş bir demiryolu ağına sahiptir. Yıllık yolcu cirosu 4,3 milyar yolcu kilometredir ve kargo cirosu 22 milyar tonu aşmaktadır. Ülkeye, 1880'lerden bu yana Ruslar ve daha sonrasında Sovyet mühendisleri tarafından geliştirilen bir sistem olan bölgedeki en iyi demiryolu altyapısı miras kalmıştır. Şu anda büyük kıtalararası yolları ve komşu ülkeleri tüm Özbekistan'a bağlayan demiryolu sistemi 4.500 km'yi aşmaktadır. 2009-2011 yıllarında Özbekistan, Özbekistan'ın Termez şehrini Afganistan'ın Mezar-ı Şerif'i ile birleştiren ilk demiryolunu Afganistan'a inşa etmiştir. Demiryolu hattı Özbekistan Demiryolları tarafından işletilmektedir. Hattın Mezar-i Şerif'ten Herat'a uzatılıp uzatılmaması konusunda ise görüşmeler halen devam etmektedir. 2016'nın başında Özbekistan, komşu ülkelerin transit rotalarına bağlı kalmamak için Özbekistan'ın Fergana Vadisi bölgesinin ülkenin geri kalanına daha iyi bağlamasını sağlayacak 123 km Angren-Pap demiryolu hattını tamamlamıştır.

Önde Gelen Alt Sektörler

Devam etmekte olan ulaşım altyapı geliştirme projeleri, önemli miktarda devlet yatırımı sağlamaktadır ve uluslararası kredi çekmektedir, bu alandaki şirketler aşağıdaki alt sektörlerdeki ihracat fırsatlarıyla ilgilenebilir:

Hava taşımacılığı

Demiryolu taşımacılığı

Kamyon taşımacılığı

Ulaşım için destek faaliyetleri

Ardiyecilik ve depolama

Fırsat

Sektördeki fırsatlar için, işletmeler Özbekistan Havayolları www.uzairways.com/en/, Özbekistan Demiryolları www.uzrailway.uz ve Orta Asya Trans www.catrans.uz gibi büyük kamu kurumları ds dahil olmak üzere Özbekistan'ın ulaşım sektöründe yer alan şirketlerle

iletişime geçmelidir. Yerli şirketlerin yabancı tedarikçiler ile çalışma deneyimleri bulunmaktadır.

Web Kaynakları

Yaklaşan alım ve ihracat fırsatları hakkında daha fazla bilgi edinmek isteyen şirketler aşağıdaki web sitelerini ziyaret edebilir:

Özbekistan Hava yolları: www.uzairways.com/en/

Özbekistan Demiryolları: www.uzrailway.uz

Orta Asya Trans: www.catrans.uz

Özbek Otomobil ve Nehir taşımacılığı Ajansı: www.autotrans.uz/en/

UzReport Bilgi Ajansı: www.uzreport.com

Özbekistan Dış Ticaret Bakanlığı: www.mfer.uz

Özbekistan Cumhuriyeti hükümet Portalı: www.gov.uz/en

Uzexpocentre: www.uzexpocentre.uz

F) Kamu Hizmetleri-Elektrik Üretimi

Genel Bakış

Özbekistan, Orta Asya'daki en büyük elektrik üreticisidir ve bölgeye elektrik ihraç etmektedir. Özbekistan'daki toplam kurulu kapasite şu anda yaklaşık 12.500 MW'tır (25 santral). Bu kapasitenin yüzde 89'u fosil yakıtlar üzerinde çalışan termik santrallerden, geri kalanı ise hidroelektrik santrallerinden karşılanmaktadır. Yıllık elektrik üretim hacmi ise 55 milyar kWh olarak kayıtlara geçmiştir. Şu anda, üretim, iletim ve dağıtım sistemlerinde kullanılan ekipmanların çoğu miadını doldurmuş durumdadır ve artan enerji talebini karşılamak için yeni nesil ekipmanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Mevcut üretim kapasitesinin çoğu 1960 ve 1970'lerde inşa edilmiştir. Kurulu kapasitenin yaklaşık üçte biri 30 yıldan daha eskidir. Enerji üretim tesisatları Rusya'da, eski Sovyetler Birliği'nin diğer bölgelerinde ve Orta ve Doğu Avrupa'daki Sovyet ticaret ortakları tarafından üretilmiştir. Elektrik endüstrisi 2010 yılından bu yana modernizasyon ve geliştirme programı uygulamaktadır. Amaç ise, büyük enerji santrallerinin üretim kapasitesini ve yakıt verimliliğini artırmaktır.

Önde Gelen Alt Sektörler

Elektrik Enerjisi Üretim, İletimi ve Dağıtımı: Yakın gelecekte, enerji santralleri, enerji nakilleri ve enerji dağıtım altyapısı için makine ve ekipmana ihtiyaç duyan elektrik üretim ve dağıtım tesislerinin, mühendislik ve inşaat şirketlerinin yeniden yapılandırılması ve geliştirilmesi için gerçekleştirilecek projeler bu sektördeki yüklenici ve tedarikçiler için fırsatlar sunabilir. Belirli ihracat fırsatları için, işletmeler Özbekistan'ın enerji sektöründe yer alan, Uzbekenergo gibi büyük devlet kurumları ile iletişime geçebilir. (www.uzbekenergo.uz/en/).

Fırsatlar

Şu anda Özbekistan enerji sektörünün aşağıdaki alanlarda yatırıma ihtiyacı bulunmaktadır: Yeni yakıt verimli kombine çevrim enerji üniteleri kurarak güç üreten blokların yeniden inşası; 500 kV yüksek gerilim iletim hatlarının yapımı için teknolojiler; Gelişmiş ölçüm ve faturalandırma çözümleri; ve Güneş enerjisi üretim teknolojileri.

Web Kaynakları

Yaklaşan alım ve ihracat fırsatları hakkında daha fazla bilgi edinmek isteyen şirketler aşağıdaki web sitelerini ziyaret edebilir:

Uzbekenergo Anonim şirketi: www.uzbekenergo.uz/en/

Yatırımlar için Devlet Komitesi (SCI): <https://invest.gov.uz>

Özbekistan Ticaret ve Sanayi Odası: www.chamber.uz

Özbekistan Cumhuriyeti Hükümet Portalı: www.gov.uz

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

A) İş Kültürü

Özbekistan çok büyük ticari fırsatları aynı derecede büyük risklerle sunan bir ülke olup, bilinçli hareket edilmesi halinde çok verimli ve kârlı ticaret yapılması mümkün olan bir ülkedir. Devletin ekonomiye müdahalesi olabilmektedir. Mevzuat olarak para ve sermayenin dolaşımında bir engel bulunmamakla birlikte uygulamada bazı sınırlandırmalar olabilmektedir. Eski dönemin önemli bir sorunu olan rüşvet ve kayıt dışılık ile halihazırdaki yönetim ile azalmıştır.

Özbekistan'la ticari ilişki kurmak isteyen firmaların bu ülkeye gelmeden önce mutlaka sağlam bir piyasa araştırması yaparak adım atması gerekmektedir. Uzun süre tecrübe edilmeksizin firmalarla kesinlikle güvene dayalı işlem yapılmamalıdır.

Ticari ilişki ve irtibat kurulan partner firma hakkında doğru istihbarat ve bilgi toplanılması, ileride doğabilecek sıkıntıların önlenmesi açısından elzem olmaktadır. Partner firma güvenilir, iç piyasayı, mevzuatı, teamülleri ve çevreyi iyi bilen bir yapıda olmalıdır. Ödeme gücü ve düzgün mali yapıya sahip olması çok önemlidir.

Özbekistan'la ticari ilişki kuran firmalar mutlaka Ticaret Müşavirliğiyle temas kurmalı, ülkenin şartları, imkanları, avantaj ve dezavantajları, yakın geçmişte yaşanan sıkıntılar, fırsat ve tehditler mümkünse yüz yüze istişare edilmelidir.

Pazara giriş, piyasa ve rekabet şartları, gümrük vergileri, tarife dışı engeller, nakliyat, pazarlama vb. konularda ihtiyaç duyulması halinde Müşavirliğimizce detay bilgilendirme yapılabilecektir.

Muhatap firma birebir tanınmalı, mümkünse Özbekistan'a bizzat gelerek temas kurulmalıdır. Firma yerinde ziyaret edilmeli, üretim ve ihracat kapasitesi, satış faaliyeti vb. hakkında bilgi edinilmelidir. Müşavirliğimiz kayıtlarına giren sicili bozuk firmalar listesinde olup olmadığı araştırılmalıdır.

Firma ile yapılacak sözleşme yerel mevzuata uygun yapılmalı ve sözleşmede mücbir sebep, müeyyide, tahkim gibi konular başta olmak üzere diğer hususlar titizlikle ve hukuki danışmanlık hizmeti alınarak hazırlanmalıdır. Muhatabın imza yetkileri araştırılmalıdır. Sözleşmenin mutlaka göz önünde yapılması, doğru kişilerce doğru şekilde imzalanması sağlanmalıdır.

İhracatta ve ithalatta mümkün olduğunca riskler, muhatap firma tarafından üstlenilmeli gümrük, nakliyat safhasındaki riskler olabildiğince muhatap firmaya bırakılmalıdır.

Mesleki kuruluşların az olması, firmaların sanayi ve ticaret odalarına kayıt zorunluluğunun bulunmaması, sanayi ve ticaret odalarından yeterli bilgi alınamaması, genel olarak bilgiye ulaşmanın zorluğu gibi hususlar dikkate alınmalı ve muhatapların geçmiş performansları, mali ve hukuki geçmişleri başka alternatif ve genel kabul görmüş yollar ve metotlarla öğrenilmelidir.

Firma ve ürünlerin Rusça olarak tanıtıldığı broşür ve kataloglar muhataba sunulmalı, alıcılara ulaşmak ve birebir temas sağlamak üzere bu ülkede gerçekleşen sektörel fuarlara katılmalı, devletin ekonomik ve ticari hayattaki yönlendiriciliği, önemi ve etkinliği dikkate alınarak faaliyet alanıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile sektörel kuruluşlar ziyaret edilmelidir. Bu konuda Müşavirliğimiz randevu alımından, şartların müsaade ettiği ölçüde görüşmelere bizzat iştirak etmeye kadar her türlü yardıma hazırdır.

Ticaret ve pazarlama organizasyonu yapmak üzere ihtiyaç halinde temsilcilik ofisi açılmalıdır. Ancak zamanla piyasa tecrübesini müteakiben ve ihtiyaç olması halinde ticari şirket kurulmalı, mağaza, şube veya showroom açılmalıdır.

İhracat sırasında mal bedelinin tamamı ödenmeden mal sevkiyatına asla başlanmamalıdır. İmalatçı firmaların ödeme takvimini iyi belirlemeleri gerekmektedir. Örneğin sipariş sırasında mal bedelinin yarısı, sevkiyattan önce kalan kısmı veya montajda alınmak üzere geride yüzde beş on kalacak şekilde ihraç mal bedelinin tahsilatının yapılması yerinde olacaktır.

İhracat işlemlerinde, mümkünse mal bedelinin tamamı ön ödeme ile yapılmalı; eğer bu mümkün değilse mutlaka banka finansal araçları kullanılmalıdır. (Örn, akreditif, teminat mektubu vs.)

Özbekistan Devlet Gümrük Komitesi tarafından referans fiyat uygulaması yapılmaktadır. Gümrük idarelerince bazı mallarda asgari fiyatların altında beyan edilen fiyatlar kabul edilmemekte, bunun yerine tespit edilen referans fiyatlar üzerinden vergilendirme yapılmaktadır. Bu uygulamanın detayları ve asgari fiyatlar hakkında bilgi alınamamaktadır. Diğer yandan ithal edilen malların fiyatlarının gerçekliği konusunda, giriş formaliteleri konusunda gümrüklerde farklı uygulamalar yapılabilmektedir. Bu konularda bu risklerin özellikle alıcı firmaya yüklenmesinin ve gerektiğinde gümrük müşavirliği hizmeti alınmasında yarar bulunmaktadır.

İthalat sırasında menşe şahadetnamesi bulunması gereklidir. Aksi halde iki kat gümrük vergisi tahakkuk ettirilmektedir.

5 Eylül 2017 tarihinden itibaren Özbekistan'da konvertasyon problemi ortadan kalkmıştır. Liberal ekonominin en önemli unsuru hayata geçirilmiştir. Bu tarihten itibaren, ithalat işlemlerinde yerel para, bankalar tarafından ya kendi kaynaklarından ya da döviz borsasında konverte edilerek en fazla bir gün sonrasında transfer edilmektedir.

İthalat sırasında da mal Türkiye'ye gelmezden evvel para transferi yapılmamalıdır. Aksi halde malın sevkiyle ilgili büyük problemlerin yaşanması söz konusu olmaktadır. Malın gönderilmediği durumlarla karşılaşılmaktadır.

İhalelerde yerel firmalar kayırılmaktadır. İhale teklifleri alındıktan sonra açık ve şeffaf değerlendirme yapılmadığı, zarfların bilahare açıldıktan sonra sonuçların açıklandığı durumlarla karşılaşılmaktadır.

Özbekistan'a ithal edilecek ürünlerin zorunlu standart kontrolü yapılmaktadır. Özbekistan sadece GOST Standart Belgesini kabul etmektedir. Diğer yandan TSE Standardını taşıyan

malların ithalatı daha kolay gerçekleşmektedir. Gelen ürün TSE belgeli bir ürün ise, Uzstandart Kurumu'nun TSE'nin Taşkent Temsilciliğince verilen onayı üzerine verdiği sertifika ile ürün gümrükten çekilmektedir. Eğer ürün TSE belgeli bir ürün değilse, ister yatırım malı, isterse hammadde veya tüketim malı olsun, mutlaka zorunlu teste tabi tutulmaktadır. Bu durum zaman kaybına ve ilave maliyetlere sebep olmaktadır.

İhraç edilen ürün markasının mümkün olan en kısa sürede Patent Enstitüsünde tescili yaptırılmalıdır. Piyasada Türk mallarının markalarının taklit edilerek, marka tescilinin taklit eden firma adına yapılma olasılığı oldukça yüksektir.

Etiketleme zorunluluğu olan tüketim malları için mutlaka Özbekçe olarak etiketleme usulüne uygun olarak yapılmalıdır.

Ticari ilişki kurulan firma, mutlaka www.yellowpage.uz ve www.goldenpage.uz firma rehberlerinden, diğer devlet ve mesleki kurumların web sayfalarındaki kayıtlardan araştırılmalıdır. Yine de firmanın buralarda kaydının olması, bu firmanın sağlam olduğu anlamına gelmemelidir. İhtiyaç olması halinde Müşavirliğimiz bu konuda yardımcı olacaktır. Ülkemizle problem yaşamış olan, taahhütlerini yerine getirmemiş, ticarete problemlili olan firmaların Müşavirliğimiz kayıtlarında olanları hakkında bilgi verilmesi mümkündür.

Problem olması halinde kontratta belirtilen müeyyide ve hukuki yaptırım maddeleri işletilmelidir.

Özbekistan'la çalışan nakliyat firmaları, tercüman, araç kiralama, otel, aynı sektörde faaliyet gösteren firma, profesyonel veya uzmanlarla temas kurulması vb. gibi işlerde Müşavirliğimizce yardımcı olunmaktadır. Verilecek referans ve yardımlar ilgililerinin garantisi olarak algılanmamalıdır.

B) Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi uygulaması

Hususi, Hizmet ve Umuma Mahsus Pasaport Hamilleri 30 günlük süre ile vizeden muaftır. Vatandaşlarımızın Özbekistan'a geldiklerinde 3 gün içinde otelde veya yabancılar polisine başvurarak geçici ikamet kayıtlarını yaptırmaları önem arz etmektedir.

7 Güne kadar vizesiz: Çin, Hong Kong - SAR dahil olmak üzere - 1 Ocak 2020'den itibaren (Dönüş bileti şartı ile)

30 Güne kadar vizesiz: Avustralya, Avusturya, Arjantin, Bosna Hersek, Vatikan, Lüksemburg, Macaristan, Brunei Sultanlığı, İsrail, Yunanistan, İrlanda, İzlanda, İtalya, Kanada, Andorra, Lihtenştayn, Monako, Belçika, Danimarka, İspanya, Hollanda, Norveç, İsveç, Letonya, Litvanya, Malezya, Moğolistan, Yeni Zelanda, Birleşik Arap Emirlikleri, Portekiz, Bulgaristan, Endonezya, Kıbrıs, Kore Cumhuriyeti, Malta, Polonya, San Marino, Sırbistan, Slovenya, Tacikistan, Hırvatistan, Şili, Romanya, Singapur, Slovakya, İngiltere, Türkiye, Brezilya, Almanya, Finlandiya, Fransa, Karadağ, Çek Cumhuriyeti, İsviçre, Estonya;

1 Ocak 2020'den itibaren - Antigua ve Barbuda, Barbados, Belize, Grenada, Dominik Cumhuriyeti, Meksika, Guatemala, Honduras, Kosta Rika, Küba, Nikaragua, Panama, Trinidad

ve Tobago, El Salvador, Saint Vincent ve Grenadinler, Saint Lucia, Bahamalar, Dominika, Saint Kitts ve Nevis, Jamaika.

60 Güne kadar vizesiz: Kırgızistan

90 Güne kadar vizesiz: Japonya (1 Mart 2020 itibaren)

Süresiz: Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan, Belarus, Kazakistan, Moldova, Rusya, Ukrayna

C) Resmi Tatiller (milli gün vb) ve Mesai Saatleri

1 Ocak:	Yeni Yıl Bayramı
14 Ocak:	Vatan Savunucuları Günü
8 Mart:	Kadınlar Günü
21 Mart:	Nevruz Bayramı
9 Mayıs:	Anma ve Saygı Günü
1 Eylül:	Bağımsızlık Günü
1 Ekim:	Öğretmenler Günü
8 Aralık:	Anayasa Günü

D) Yerel Saat

GMT+5

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

A) Şirket Türleri

Özbekistan’da en çok tercih edilen şirket türü limited şirkettir. Bununla birlikte, anonim şirket, şube ve temsilcilik şeklinde de şirket açılabilir. Limited şirket kurulum işlemleri bir gün içerisinde ve 500 Dolar civarında bir masraf ile açılabilir. Açılacak olan şirketin genel müdürünün geçici olarak ilk etapta yerel kişi olması gerekmektedir. Yabancı çalıştırma izni ve çalışma lisansı alındıktan sonra genel müdür değiştirilebilmektedir.

Yabancı sermaye kanunu ve diğer bazı ilgili kanunlar çerçevesinde kurulan bu şirket için belirli imtiyazlar verilmektedir. Kayda alınacak yatırım şirketinin kurulması için, kuruluş sermayesinin en az 400.000.000 Sum (yaklaşık 42.000 ABD Doları) değerinde olması, kuruculardan birinin yabancı tüzel ya da özel kişilik olması ve yabancı yatırım sermaye payının en az %15 oranında olması gerekmektedir.

Temsilcilik ise üç hafta ile bir ay arası sürede kurulmakta olup ticari olarak alım-satım işlemi yapma yetkisi bulunmamaktadır. Kurulum ücreti 1.000 Dolar civarındadır. Şube kurulumu süreci ve masrafı da temsilcilik ile benzerdir. Şahıs şirketi de kurulabilmekte olup daha çok yerel kişiler tarafından tercih edilmektedir.

Anonim Şirketler: Sermayesi belirli sayıda eşit hisselerle bölünen şirket olan Anonim Şirket ortakları onun yükümlülüklerinden ve faaliyeti ile ilgili zarardan sadece sahip oldukları hisse değeri kadar sorumludurlar.

Anonim Şirketin devlet kaydına alınması için yapılan başvuru tarihinde sermayesi en az 400.000.000 Sum değerinde olması gerekmektedir. Sermaye miktarı alt limiti sadece aşağıdaki lisanslı iş faaliyeti türleri için belirtilebilir:

- Bankacılık - en az 100.000.000.000 Sum;
- Mikrokredi kuruluşları - en az 2.000.000.000 Sum;
- Rehincilik - en az 500.000.000 Sum;
- Sigortacılık – türüne göre sınıflandırılmış;
- Alkollü ürünlerin üretimi - asgari ücretin en az 10.000 katı;
- Piyango faaliyeti - en az 200.000.000 Sum;
- Uluslararası turizmi faaliyeti - asgari ücretin en az 400 katı.

Sınırlı Sorumlu Şirketler ve Ek Sorumlu Şirketler: Bir veya birkaç şahıs tarafından oluşturulan ana sermayeleri kuruluş belgeleri ile belirtilmiş hisselerle bölünen şirket sınırlı sorumlu şirket sayılır. Şirket üyeleri şirketin yükümlülüklerinden sadece sahibi oldukları hisselerin değeri çerçevesinde sorumludur.

Sınırlı sorumlu şirketin devlet kaydına alınması için yapılan başvuru tarihinde sermayesi, cari asgari ücretin en az 50 katı değerinde olması gerekmektedir.

Bir veya birkaç şahıs tarafından oluşturulan ve sermayesi kuruluş belgeleri ile belirtilmiş hisselerle bölünen şirket ek sorumlu şirket sayılmaktadır. Şirket üyeleri şirketin

yükümlülüklerinden hep beraber ve eşit miktarlarda sorumludurlar. Ortaklardan birinin ödeme durumu olmadığı ve böyle bir durumlara ait ek anlaşmalar yapılmamışsa şirket yükümlülükleri diğer ortaklar arasında paylaşılmaktadır.

Sınırlı sorumlu şirketin devlet kaydına alınması için yapılan başvuru tarihinde sermayesi asgari ücretin en az 50 katı değerinde olması gerekmektedir.

Genel veya Sınırlı Ticari Ortaklıklar: Ortakların kendi aralarında yapılan anlaşmaya göre şirket adına girişimcilik faaliyeti ile ilgilenen ve tüm yükümlülükleri ile sorumlu olan şirket genel ticari ortaklık şirketi sayılır. Şahıs sadece tek bir şirketin ortağı olabilir.

Genel ticari ortaklık şirketinin devlet kaydına alınması için yapılan başvuru tarihinde sermayesi asgari ücretin en az 50 katı olması gerekmektedir.

Şahıs Teşebbüsü (Girişim): Özel şirket konusu Özbekistan'da 2003 tarihli Özel Şirketler Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle gündeme gelmiştir. Bu Kanuna göre Özbekistan vatandaşı veya yabancı uyruklu kişiler tek şahıs olarak bu özel girişimleri kurar ve yönetirler. Ancak yabancı uyruklu kişiler Özbekistan'da bu tür özel girişimleri kurduklarında diğer yabancı sermayeli şirketlere sağlanan imtiyazlardan yararlanamazlar. Özel şirket kurulması için sermaye şartı bulunmamaktadır. Kuruluş belgesi de sadece sahibi tarafından onaylanır.

Yabancı Yatırım Şirketleri: Yabancı sermaye kanunu ve diğer bazı ilgili kanunlar çerçevesinde kurulan bu şirket için belirli imtiyazlar verilmektedir. Kayda alınacak yatırım şirketinin kurulması için, kuruluş sermayesinin en az 400.000.000 Sum (yaklaşık 40.000 ABD Doları) değerinde olması, kuruculardan birinin yabancı tüzel ya da özel kişilik olması ve yabancı yatırım sermaye payının en az %15 oranında olması gerekmektedir. Özbekistan'da aşağıdakiler yabancı yatırımlı şirketi olabilir.

- Ortak Şirketler (JV);
- % 100 Yabancı Şirket;
- Ülke dışında faaliyet yürüten bağlı şirket ve şubeleri;
- Ülke içinde faaliyet yürüten yabancı şirkete bağlı şirket veya onun şubeleri.

Temsilcilik Ofisi ve Şube: Tüzel kişilikler olarak yabancı şirketler temsilcilik ofisi açabilirler. Ancak bunlar gelir getirecek bir faaliyet yapamazlar. Ana şirket tarafından temsil etmek üzere yetkilendirilen bir kişi tarafından yönetilir.

Özbekistan kanunu, tüzel kişilerin Özbekistan'da şube açmasını açıkça kısıtlamaz veya yasaklamaz. Bir yabancı firma kurulduğu ülkedeki faaliyetinin bir kısmını ya da tamamını yapmaya yetkili bir şubeyi, gelir getirici işler de dahil olmak üzere açabilir. Bununla birlikte, bu tür şubelerin kaydı ve faaliyetleri zayıf bir şekilde düzenlenmiştir veya hiç düzenlenmemiştir. Bu nedenle, uygulamada Özbekistan makamları yabancı tüzel kişilerin şubelerini kaydetmemektedir. Öte yandan, proje bazında ve vergi amaçları için yabancı bir tüzel kişiliğin sürekli temsilciliği (permanent representative) kurulabilmektedir. (Aslen bir vergi kayıdır ve yasal bir form değildir).

Şirketlerin Kayda Alınması: Özbekistan’da şirketler, faaliyet gösterilen bölgedeki ilçe ve şehir hakimiyetlerinde (Belediyeler) oluşturulan “Yagona Oyna” (Tek pencere) bölümü tarafından kayda alınmaktadır.

Sertifikalama tertibi ve yabancı sertifikaları kabul etme işlemleri “Uzstandart” Devlet kuruluşu tarafından yürütülmektedir. Uzstandart mecburi belgelendirmeye tabi malların listesini GTİP no’ları ile birlikte Ö. C. Devlet Gümrük Komitesi’ne sunmakta ve her sene Komite bu listeyi açıklamaktadır.

Özbekistan’da toptan ticaret yapan kuruluşun sermayesi asgari ücretin en az 3.500 katı olması gerekmektedir. Bunun 1.200 katı nakit para şeklinde olabilir, diğer kısmının mal varlığı şeklinde olması mümkündür. Ayrıca temel varlığının da olması istenilmektedir.

Genel olarak, şirket ismi gerçekleştirilen faaliyeti yansıtan bir isim olmalıdır. İsim belirlenirken aşağıdakilere dikkat edilmesi gerekmektedir:

- Özbekistan’da kayda alınan diğer şirketlerin isimleriyle aynı olmaması,
- Kurucuların adları ile uyuşmayan isimlerin olmaması ya da ismi konulan kişinin izni olmadan şirket ismi olarak konulmaması,
- Özbekistan kanun ve ahlaki normlarına aykırı olan isimlerin olmaması gerekmektedir.

Kimlik ve sertifikayı adreslerinin olduğu ve yerleştikleri ilçe veya şehir belediyelerindeki istatistik belgelendirme ve adlandırma kurumları vermektedir. Kayıt işlemleri için ayrıca devlet vergisi ödenir.

B) Şirket Kurma Prosedürü

Anonim Şirket Kurulması İçin Gerekli Evraklar (JSC)

1. Kayıt dilekçesi (Adalet Bakanlığı’na).
2. Tesis toplantısı protokolü.
3. Şirket Tüzüğü
4. Tesis anlaşması
5. Şube kurulmasında yetki belgesi (Özbekistan Konsolosluğu’ndan ve Noter tasdikli)
6. Banka referans mektubu (Özbekistan Konsolosluğu’ndan ve Noter tasdikli).
7. Arazi kullanma izni veya ofis için kira kontratı (varsa).
8. Şirket, devlet kuruluşları ile ortak olarak kuruluyorsa Devlet Mülk Komitesi’nin müsaade yazısı.
9. Kayıt ücreti ödendiği hakkında belge.
10. Şirketin posta adresini tasdikleyici doküman.
11. Ticari ve ticari – aracı şirketler yukarıda belirtilen dokümanlar dışında, onların Tüzük faaliyetlerine uygun olan satış ve depo sahaları, ekipmanları, perakende satış kuruluşlarında ise ek olarak kontrol – yazar kasaların bulunduğunu veya onların satın veya kiraya alınması için kaynakların bulunduğunu tasdikleyici dokümanları da ibraz edecekler.

Sınırlı Sorumlu Şirket Kurulması İçin Gerekli Evraklar (LLC)

1. Kayıt dilekçesi (Adalet Bakanlığına).

2. Yabancı şirket tüzüğü kopyası (Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli) veya şahıs pasaportu.
3. Ticari Sicil (Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli).
4. Banka referans mektubu (Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli).
5. Kayıt ücreti ödendiği hakkında belge.
6. Ticari ve ticari aracı şirketler yukarıda belirtilen dokümanlar dışında,

Tüzük faaliyetlerine uygun olan satış ve depo sahaları, ekipmanları, perakende satış kuruluşlarında ise ek olarak yazar kasaların bulunduğunu veya onların satın veya kiraya alınması için kaynakların bulunduğunu tasdikleyici dokümanlar da ibraz edilir.

Yabancı yatırımlı şirketin kayda alınması için, yabancı ortağın ticari sicil kaydı yapıldığı kurum veya kuruluştan sicil kaydı örneği, çalıştığı bankanın referans mektubu (Bu belgelerin Özbekistan Konsolosluklarından tasdik edilmesi gerekir.)

Yabancı ülkelerde Özbekistan konsolosluk şubesi olmadığı takdirde, şirket belgeleri ait olduğu ülke Dışişleri Bakanlığınca legalize edilmesi, Özbekistan'daki ait olduğu ülke konsolosluk şubesinden tasdik edilmesi ve Özbekistan Dışişleri Bakanlığı bünyesindeki konsolosluk bölümü tarafından onaylanmış olması gerekir.

Yabancı Firma Temsilciliğinin Açılması İçin Gerekli Evraklar

1. Kayıt dilekçesi ve temsilciliğin faaliyet programı.
2. Yabancı firma Tüzüğü kopyası (Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli).
3. Ticari Sicil (Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli).
4. Banka referans mektubu (Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli).
5. Temsilcilik açılması konusunda firma Kurucularının Kararı.
6. Temsilcilik açılması konusunda firma temsilciliğine verilen vekaletname (Temsilci hakkında detaylı bilgileri içeren, Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli).
7. Temsilciliğin yabancı çalışanları hakkında bilgiler ve pasaport kopyaları.
8. Temsilcilik ofisinin kira kontratı veya kiralama konusunda garanti mektubu (Kira kontratı şehir Hakimiyeti'nin ilgili birimi tarafından onaylanmış olmalıdır).
9. Akreditasyon bedeli için yapılan ödemeye dair makbuz.

Özbekistan'da yabancı ticari kuruluşlar faaliyetleri ve akreditasyon tertibi Ö. C. Bakanlar Kurulu'nun 01.08.2018 tarihli ve 5495 sayılı kararı ile yürütülmektedir. Tüm evraklar Özbekçe'ye veya Rusça'ya tercüme edilmiş olmalıdır.

Şirket Feshi

1. Şirket sahibinin inisiyatifiyle girişimin gönüllü tasfiyesi: Özbekistan Cumhurbaşkanı'nın 27 Nisan 2007 tarihli PQ-630 sayılı "Girişimci faaliyetinin (şirketin) gönüllü tasfiyesi ve onların faaliyetinin durdurulması sisteminin daha da geliştirilmesine dair" Kararı (<http://www.lex.uz/docs/1185532>) (2020 1 Ocak Haziran itibarıyla yürürlükten kaldırıldı, yerine yeni Bakanlar Kurulu'nun 21 Ağustos 2019 tarihli 704 sayılı "Girişimci faaliyetinin (şirketin) gönüllü tasfiyesi ve sona erdirilmesi prosedürü, ve finansal ve ekonomik faaliyetlerini yerine getirmeyen işletmelerin devlet kayıtlarından

çıkarılmasına ilişkin yönetmelik onayına dair" Kararı)
(<https://www.lex.uz/docs/4483862>)

2. Finansal ve ekonomik faaliyetlerini yerine getirmeyen ve yasal fonlarını yasal süreler içinde kurmamış olan işletmelerin zorla tasfiyesi: Bakanlar Kurulu'nun 3 Temmuz 1999 tarihli 327 sayılı "Finansal ve ekonomik faaliyetlerini yerine getirmeyen ve yasal fonlarını yasal süreler içinde kurmamış olan işletmelerin zorla tasfiyesi sistemine dair" Kararı (<http://www.lex.uz/docs/307272>) (2020 1 ocak Haziran itibariyle yürürlükten kaldırıldı, yerine yeni Bakanlar Kurulu'nun 21 Ağustos 2019 tarihli 704 sayılı "Girişimci faaliyetinin (şirketin) gönüllü tasfiyesi ve sona erdirilmesi prosedürü, ve finansal ve ekonomik faaliyetlerini yerine getirmeyen işletmelerin devlet kayıtlarından çıkarılmasına ilişkin yönetmelik onayına dair" Kararı) (<https://www.lex.uz/docs/4483862>)

3. İflas: Özbekistan Cumhuriyeti "İflas üzerine" Kanunu (<http://lex.uz/docs/955375>)

C) Sigorta

Özbekistan'da sigorta sektörü, 8 Temmuz 1998'de Devletin Sigorta Faaliyetlerinin Denetlenmesine İlişkin Önlemler Hakkında Bakanlar Kurulu kararı uyarınca kurulan Devlet Sigorta Denetleme Dairesi (Gosstrakhnadzor) tarafından denetlenmektedir. Mezkur kurum 1999'da sigorta denetim otoritesi olarak faaliyetine başlamıştır.

Özbek hükümeti, toplumun her alanında görülecek şekilde ekonomik ve siyasi yapıyı geliştirmeye çalışmaktadır. Bu kapsamda, bankacılık, sigorta, eğitim gibi alanlarda da iyileşmeler yaşanmaktadır. Özbekistan Dış Ticaret Bakanlığı bünyesinde ihracatçıların kapsamlı desteği için programların geliştirilmesi ve uygulanmasını hızlandırmakla görevli özel bir uzman birim oluşturulmuştur. Buna göre, bağımsız uzmanlar ve ihracatçıların temsilcileri Bakanlık uzmanları ile birlikte bu birimin bir parçası haline gelmişlerdir.

D) Bankacılık Mevzuatı

Özbekistan'daki bankacılık faaliyetleri, Özbekistan yasalarına göre kurulan ve lisanslanan ve Özbekistan Cumhuriyeti Merkez Bankası ("CBU") tarafından düzenlenen bankalar tarafından yürütülmektedir. CBU'nun temel amacı yerel para biriminin istikrarını sağlamaktır. CBU ayrıca para birimi düzenlemesi ve para birimi kontrolü için kuralları belirler, para politikasını kontrol eder, ticari kuruluşlar ve yerel ticari bankaların faaliyetleri arasındaki ilişkileri düzenler, resmi döviz rezervlerini yönetir ve Özbekistan'daki bankacılık ve kredi faaliyetlerini lisanslar, Oliy Majlis Senatosu'na rapor verir.

Özbekistan'daki ticari bankalar genellikle anonim şirket şeklinde kurulur ve üç kategoriye ayrılabilir:

- Farklı devlet sahipliği seviyelerine sahip bankalar (Dış Ekonomik Faaliyetler Ulusal Bankası, Uzpromstroybank, Agrobank, Halq Bank, Asaka Bank, Qishloqqurilishbank,

İpoteka Bank ve Microkreditbank). Bu grup Özbekistan bankacılık sisteminin sermaye olarak% 70'inden fazlasını oluşturmaktadır;

- Özel bankalar (Asia Alliance Bank, Trast Bank, İpak Yolu Bank, Hamkorbank ve diğerleri);
- Yabancı yatırımı olan ticari bankalar (Özbekistan Kore Kalkınma Bankası, Savdogarbank ve Özbekistan-Türk Bankası).

Şu anda, Özbekistan'da faaliyet gösteren 29 ticari banka bulunmaktadır ve yabancı para birimlerinde uluslararası işlemler de dahil olmak üzere her türlü bankacılık işlemini yapma yetkisine sahiptir.

E) Vizeler-Çalışma İzinleri

Özbekistan'da yabancı uyrukluların istihdamı göç ve iş kanunları tarafından yönetilmektedir. Özbekistan'da yabancı bir şirketin kuruluşu yabancı uyruklu kişileri ancak aşağıdaki durumlarda istihdam edebilir:

- İşveren yabancı işçi istihdam etmek için izin alır;
- İşveren yabancı uyruklu kişi için bireysel çalışma izni alır.
- Yüksek vasıflı ve nitelikli yabancı uzmanlar açısından yabancı emeğin çekilmesi için basitleştirilmiş prosedür 1 Aralık 2018'den bu yana kabul edilmiştir.
- İkili vizesiz sistem şu şekilde kurulmuştur: Kırgızistan (60 güne kadar), Tacikistan (30 güne kadar), Kazakistan, Azerbaycan, Ermenistan, Belarus, Kazakistan, Gürcistan, Moldova, Rusya ve Ukrayna.
- Kanada, Fransa, Almanya, İngiltere ve Japonya dahil 84 ülkenin sakinleri için 30 güne kadar vizesiz giriş yapılmaktadır.
- ABD, Çin, Güney Afrika, Hindistan gibi 77 ülkenin sakinleri, elektronik vize ile giriş için basitleştirilmiş bir prosedüre tabidir.
- Yatırımcılar ve aile üyeleri için üç yıl süreyle "yatırım vizesi" verilir.
- Basitleştirilmiş prosedür kapsamında, en az 3 milyon ABD doları yatırım yapmış yabancı yatırımı olan işletmelerin kurucuları (yatırımcıları) oturma izni başvurusunda bulunabilirler.

Firma sahibi ve çalışanı, firma kurulduktan sonra vize ve/veya çalışma lisansı alabilmek için gerekli belgeler ile birlikte Özbekistan Dışişleri Bakanlığına başvurması gerekmektedir. Bu başvurunun ardından 10-15 gün içerisinde firmaya kayıttan geçtiğine dair bir numara verilir. Eğer firma sahibi yabancı personel istihdam etmeyecek ise Dışişleri Bakanlığında aldığı numara ile kendisine davetiye çıkartarak 3 veya 6 aylık vize alabilir. (Bu vize tekrar yurtdışına çıkmadan uzatılabilir) Eğer yabancı personel çalıştıracak ise firmanın yabancı çalıştırma izni alması gerekmektedir. Bunun için 50 asgari ücret bir kereye mahsus olarak Çalışma Bakanlığına ödenmesi gerekmektedir. Ayrıca çalıştırılacak her yabancı başına yılda bir olmak üzere 30 asgari ücret değerinde para yatırdıktan sonra söz konusu personel için çalışma lisansı alınabilmektedir.